

سرمایه‌های نمادین در مناسک اجتماعی (مورد مطالعه: تحلیل مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی)

علی مرادی بهمنی *

چکیده

مناسک اجتماعی به‌عنوان بخشی جدایی‌ناپذیر از فرهنگ جوامع، نقش مهمی در بازتولید سرمایه‌های نمادین و تقویت همبستگی اجتماعی ایفا می‌کنند. مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی، به‌عنوان یکی از آیین‌های سنتی، حاوی عناصر نمادین است که بازتاب‌دهنده ارزش‌ها، باورها و هویت فرهنگی این ایل است. این پژوهش به بررسی چگونگی بازتولید سرمایه‌های نمادین در این مراسم و نقش آن در تقویت مناسک اجتماعی و حفظ هویت فرهنگی ایل بهمنی می‌پردازد. هدف این پژوهش، تحلیل سرمایه‌های نمادین در مراسم فاتحه‌خوانی ایل بهمنی و بررسی نقش این سرمایه‌ها در تقویت مناسک اجتماعی و حفظ هویت فرهنگی است. این پژوهش با رویکرد کیفی و با استفاده از روش قوم‌نگاری انجام شده است. داده‌ها از طریق مشاهده مشارکتی جمع‌آوری شده‌اند. تحلیل داده‌ها با استفاده از روش تحلیل مضمون انجام شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی حاوی سرمایه‌های نمادین متعددی از جمله زبان محلی، نمادهای مذهبی و آیین‌های سنتی است. این سرمایه‌ها از طریق گفتارها، حرکات و اشیاء نمادین بازتولید می‌شوند و به تقویت همبستگی اجتماعی و حفظ هویت فرهنگی ایل کمک می‌کنند. همچنین، این مراسم به‌عنوان ابزاری برای انتقال ارزش‌ها و باورهای فرهنگی از نسلی به نسل دیگر عمل می‌کند.

واژه‌های کلیدی: سرمایه نمادین، مناسک اجتماعی، مراسم فاتحه‌خوانی، هویت فرهنگی، ایل بهمنی.

مقدمه و بیان مسئله

مناسک اجتماعی به‌عنوان بخشی جدایی‌ناپذیر از زندگی جمعی، نقش مهمی در حفظ و انتقال فرهنگ، باورها و ارزش‌های یک جامعه ایفا می‌کنند. این مناسک که اغلب در قالب آیین‌ها و مراسم خاص نمود می‌یابند، نه تنها بازتاب‌دهنده هویت فرهنگی یک گروه هستند، بلکه به‌عنوان ابزاری برای تقویت انسجام اجتماعی و تداوم ساختارهای نمادین عمل می‌کنند. در این میان، سرمایه‌های نمادین که شامل احترام، جایگاه اجتماعی، اعتبار و پیوندهای عاطفی می‌شوند، در قالب این مناسک بازتولید و تقویت می‌گردند. مطالعه این فرآیندها از منظر جامعه‌شناختی و انسان‌شناختی، امکان درک عمیق‌تری از کارکردهای اجتماعی و فرهنگی مناسک را فراهم می‌آورد. ایل بهمنی، به‌عنوان یکی از ایلات مهم ایران، دارای فرهنگ و آیین‌های غنی است که در طول تاریخ به‌عنوان بخشی از هویت جمعی این جامعه حفظ شده‌اند. مراسم فاتحه‌خوانی، به‌عنوان یکی از این آیین‌ها، نه تنها بیانگر باورهای مذهبی این جامعه است، بلکه به‌عنوان عرصه‌ای برای نمایش و تقویت سرمایه‌های نمادین عمل می‌کند. این

مراسم که اغلب در پی وقایع مهم زندگی مانند فوت یکی از اعضای ایل برگزار می‌شود، فرصتی برای تجدید پیوندهای اجتماعی، ابراز همدردی و نمایش جایگاه افراد در ساختار اجتماعی ایل فراهم می‌آورد.

سرمایه‌های نمادین، به‌عنوان یکی از مفاهیم کلیدی در نظریه‌های پیر بوردیو، نقش مهمی در تحلیل مناسک اجتماعی ایفا می‌کنند. این سرمایه‌ها که شامل اعتبار، احترام و جایگاه اجتماعی می‌شوند، در قالب مناسک و آیین‌ها بازتولید و توزیع می‌گردند. در مراسم فاتحه‌خوانی، این سرمایه‌ها از طریق مشارکت افراد، نحوه تعاملات و نمایش نقش‌های اجتماعی به‌وضوح قابل مشاهده است. برای مثال، حضور افراد با جایگاه اجتماعی بالا در این مراسم، نه تنها نشان‌دهنده احترام به متوفی است، بلکه به تقویت جایگاه نمادین خود آن‌ها نیز کمک می‌کند.

این پژوهش با هدف تحلیل نقش سرمایه‌های نمادین در مراسم فاتحه‌خوانی ایل بهمنی، به بررسی ابعاد اجتماعی و فرهنگی این آیین می‌پردازد. با استفاده از روش کیفی تلاش می‌شود تا کارکردهای این مراسم در حفظ و تقویت سرمایه‌های نمادین و همچنین نقش آن در انسجام اجتماعی ایل بهمنی مورد بررسی قرار گیرد. این مطالعه از طریق مشاهده مشارکتی، گفت‌وگو با اعضای ایل و تحلیل تعاملات اجتماعی در حین مراسم، داده‌های لازم را جمع‌آوری کرده و به تفسیر آن‌ها می‌پردازد.

اهمیت این پژوهش در آن است که از یک‌سو، به درک بهتر نقش مناسک اجتماعی در جوامع ایلی و عشایری کمک می‌کند و از سوی دیگر، نشان می‌دهد که چگونه سرمایه‌های نمادین در قالب این مناسک بازتولید و توزیع می‌شوند. این موضوع نه تنها برای جامعه‌شناسی و انسان‌شناسی فرهنگی حائز اهمیت است، بلکه می‌تواند به برنامه‌ریزان فرهنگی و اجتماعی در حفظ و تقویت آیین‌های محلی کمک کند. همچنین، این مطالعه به درک بهتر از تحولات فرهنگی و اجتماعی در جوامع ایلی در مواجهه با تغییرات مدرن باری می‌رساند.

بر این اساس، پژوهش حاضر تلاش دارد تا با تحلیل مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی، نشان دهد که چگونه مناسک اجتماعی به‌عنوان عرصه‌ای برای نمایش و تقویت سرمایه‌های نمادین عمل می‌کنند. این بررسی نه تنها به درک بهتر از کارکردهای اجتماعی و فرهنگی این آیین کمک می‌کند، بلکه نشان می‌دهد که چگونه این مناسک به حفظ هویت جمعی و انسجام اجتماعی در جامعه ایلی کمک می‌کنند. از این‌رو، این مطالعه گامی در جهت شناخت عمیق‌تر از نقش مناسک در جوامع محلی و اهمیت سرمایه‌های نمادین در ساختارهای اجتماعی است.

پرسش اصلی پژوهش

سرمایه‌های نمادین چگونه در مراسم فاتحه‌خوانی ایل بهمنی بازتولید می‌شوند و چه نقشی در تقویت مناسک اجتماعی و حفظ هویت فرهنگی این ایل ایفا می‌کنند؟

فرضیه اصلی پژوهش

سرمایه‌های نمادین در مراسم فاتحه‌خوانی ایل بهمنی از طریق زبان، نمادها و آیین‌های خاص بازتولید می‌شوند و این بازتولید به تقویت مناسک اجتماعی و حفظ هویت فرهنگی ایل بهمنی کمک می‌کند.

اهمیت و ضرورت تحقیق

اهمیت این پژوهش از چند جنبه قابل‌بررسی است. نخست، مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی، به‌عنوان بخشی از فرهنگ و هویت این ایل، نقش مهمی در ایجاد همبستگی اجتماعی و انتقال ارزش‌های فرهنگی ایفا می‌کند. در

شرایطی که بسیاری از آیین‌های سنتی در جوامع امروزی در معرض فراموشی یا دگرگونی قرار گرفته‌اند، تحلیل این مراسم و سرمایه‌های نمادین مرتبط با آن، می‌تواند به حفظ و احیای این میراث فرهنگی کمک کند. دوم، این پژوهش با تمرکز بر سرمایه‌های نمادین، به درک بهتر از نحوه بازتولید این سرمایه‌ها و تأثیر آن‌ها بر ساختار اجتماعی و فرهنگی جامعه می‌پردازد. این موضوع به‌ویژه در جوامع عشایری مانند ایل بهمنی که در آن مناسک اجتماعی به‌عنوان بخشی از زندگی روزمره مطرح هستند، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. سوم، ایل بهمنی مانند بسیاری از جوامع بومی ایرانی دارای میراث فرهنگی غنی است که حفظ آن برای نسل‌های آینده ضروری است. مطالعه دقیق‌تر مراسم فاتحه‌خوانی کمک می‌کند تا بتوانیم راهکارهای مؤثرتری برای حفاظت از این میراث ارائه دهیم. چهارم، این پژوهش می‌تواند به سیاست‌گذاران فرهنگی و اجتماعی در طراحی برنامه‌های حفظ و تقویت آیین‌های سنتی کمک کند.

اهداف پژوهش

- ۱- **هدف کلی:** تحلیل سرمایه‌های نمادین در مراسم فاتحه‌خوانی ایل بهمنی و بررسی نقش این سرمایه‌ها در تقویت مناسک اجتماعی و حفظ هویت فرهنگی.
- ۲- **اهداف ویژه (جزئی):** الف) شناسایی و تحلیل مهم‌ترین سرمایه‌های نمادین در مراسم فاتحه‌خوانی ایل بهمنی؛ ب) بررسی نقش مراسم فاتحه‌خوانی در ایجاد و تقویت همبستگی اجتماعی در ایل بهمنی؛ ج) تحلیل نقش مراسم فاتحه‌خوانی در حفظ و انتقال هویت فرهنگی ایل بهمنی.
- ۳- **اهداف کاربردی:** الف) ارائه راهکارهایی برای حفظ و تقویت آیین‌های سنتی در جوامع عشایری؛ ب) کمک به سیاست‌گذاران فرهنگی در جهت حفظ میراث فرهنگی ایل بهمنی؛ ج) افزایش آگاهی عمومی نسبت به اهمیت مناسک اجتماعی و سرمایه‌های نمادین در مراسم فاتحه‌خوانی ایل بهمنی.

تبیین مفاهیم پژوهش

۱- **سرمایه‌های نمادین:** بوردیو برای نخستین بار مفهوم سرمایه نمادین^۱ را در مطالعه‌اش از قبیله «کابایلا»^۲ (۱۹۶۹ م) در الجزایر به کار گرفت. در این قبیله نوعی بده و بستان در میان افراد به‌عنوان هدیه وجود دارد که هدیه گیرنده با گرفتن هدیه در واقع متعهد به تلافی و جبران هدیه می‌شود. در جامعه‌ای مثل کابایلا «الزام جبران هدیه بسیار جدی و آزادی عدم جبران» (Bourdieu, 1998: 95) بسیار اندک است. ولی این هدیه به چنان صورتی ردوبدل می‌شود که هر دو طرف آن را نه یک دادوستد بلکه چونان یک لطف تلقی می‌کنند و گویی انتظار جبران هم وجود ندارد. این کار به نظر بوردیو با نوعی تعلیق زمانی صورت می‌گیرد؛ فاصله زمانی بین هدیه و جبران آن باعث می‌شود تا لطفی بر این عمل اقتصادی کشانده شود. به نظر بوردیو، «آنچه که در ارتباط با هدیه دادن مهم است این است که هدیه دهنده و هدیه گیرنده از برکت فاصله زمانی، بدون این‌که بدانند و بدون این‌که با هم هماهنگ کنند، تلاش می‌کنند تا حقیقت عینی کاری را که صورت می‌دهند، روپوش کنند یا واپس بزنند» (بوردیو، ۱۳۸۰: ۲۴۱).

برای بوردیو سرمایه نمادین نمایانگر راهی برای سخن گفتن در خصوص مشروع سازی روابط قدرت از طریق اشکال نمادین است که گروه‌های سلطه‌گر از این طریق اعتبار و اقتدار خود را تثبیت می‌سازند؛ بنابراین سرمایه

¹. Symbolic Power

². Kabila

نمادین منبع اصلی قدرت است؛ زیرا افراد صاحب سرمایه نمادین مشروعیت استفاده از آن را در مقابل کسانی که کمتر آن را در اختیار دارند، از آن خود کرده‌اند. با این سرمایه می‌توان سلسله‌مراتب و سلطه را در جامعه طبیعی و مسلم انگاشت. تمامی سرمایه‌ها در این سرمایه تجمیع شده و سلطه و مشروعیت افراد و گروه‌ها را در جامعه فراهم می‌کند. در واقع این سرمایه با باور و اعتبار و اعتماد دیگران به وجود عینی می‌یابد و دوام و استمرار آن نیز با باور دیگران در ارتباط است (Bourdieu, 1991: 9).

بورديو، برای بسط مفهوم سرمایه نمادین، از مفاهیم «کارزماتیک» و «مشروعیت» ماکس وبر* کمک می‌گیرد؛ می‌توان گفت مهم‌ترین تأثیر وبر بر بورديو در اینجا نمایان می‌شود. بورديو، همچون وبر معتقد است که اعمال قدرت به مشروعیت، نیاز دارد. «افراد و گروه‌هایی که می‌توانند خود را از گروه‌ها و افرادی که منافع مشخصی دارند، به گروه‌ها و افرادی که منفعی ندارند، تغییر دهند، به گفته بورديو به کسب سرمایه نمادین، نائل گشته‌اند» (سوارتز، ۱۳۸۱: ۳). به عبارت دیگر، سرمایه نمادین، هر نوع از سرمایه است که دست‌های از اعضای اجتماع، آن را درک می‌کنند، به رسمیت می‌شناسند و برای آن ارزش قائل می‌شوند. «سرمایه نمادین که از حیثیت شخص، سرچشمه می‌گیرد؛ مجموعه ابزارهای نمادینی چون: پرستیز، احترام، قابلیت‌های فردی در رفتارها (کلام و کالبد) و شکوه و فرهنگ را به فرد عطا می‌نماید» (فکوهی، ۱۳۸۴: ۳۰۰).

در مجموع سرمایه‌های نمادین به دارایی‌هایی اطلاق می‌شود که به صورت نمادین و غیرمادی ارزش‌گذاری می‌شوند و از طریق شناخت و پذیرش اجتماعی به دست می‌آیند (Bourdieu, 1986: 234). از نظر پی‌یر بورديو، سرمایه‌های نمادین شکلی از سرمایه هستند که از طریق نمادها، زبان، آیین‌ها و سایر اشکال فرهنگی بازتولید می‌شوند و به حفظ و تقویت ساختارهای اجتماعی کمک می‌کنند (Bourdieu, 1986: 241). این سرمایه‌ها می‌توانند شامل زبان، نمادها، آیین‌ها و سایر اشکال فرهنگی باشند که از طریق مناسک اجتماعی بازتولید می‌شوند.

در این پژوهش، سرمایه‌های نمادین به زبان، اشعار، لباس، موسیقی، نمادها و آیین‌های خاصی اطلاق می‌شود که در مراسم فاتحه‌خوانی ایل بهمنی بازتولید می‌شوند و به تقویت مناسک اجتماعی و حفظ هویت فرهنگی کمک می‌کنند. برای مثال، استفاده از زبان محلی، نمادهای مذهبی و آیین‌های سنتی در این مراسم، نمونه‌هایی از سرمایه‌های نمادین هستند.

۲- مناسک اجتماعی: واژه «مناسک» در زبان فارسی از ریشه عربی «نسک» گرفته شده است که به معنای عبادت، پرستش یا آیین است. در لغت، مناسک به مجموعه‌ای از اعمال و رفتارهای تشریفاتی و نمادین اشاره دارد که معمولاً در چارچوب خاصی انجام می‌شوند. واژه «اجتماعی» نیز به هر چیزی که مربوط به جامعه یا گروه‌های انسانی باشد، اطلاق می‌شود؛ بنابراین، ترکیب «مناسک اجتماعی» به رفتارها و مراسمی اشاره دارد که در بستر جمعی و برای اهداف اجتماعی انجام می‌شوند (عمید، ۱۳۷۵: ۸۵۳).

مناسک* به معنای فعالیت رسمی یا ضابطه‌مندی است که نوعاً در زمان‌ها و مکان‌های مشخصی اجرا می‌شود، متفاوت با عادت و رسم است، چون جنبه نمادین و غالباً نمایشی دارد و نه فقط ایده‌ها بلکه غالباً احساسات نیرومندی را نیز بیان و منتقل می‌کند (به نقل از کیانی و سمیعی اصفهانی، ۱۳۹۶: ۵۱).

در علوم اجتماعی، مناسک اجتماعی^۱ به مجموعه‌ای از اعمال نمادین و تکرارشونده اطلاق می‌شود که در یک جامعه یا گروه خاص با اهداف مشخصی انجام می‌گیرند. این مناسک می‌توانند مذهبی، فرهنگی، یا حتی روزمره باشند و کارکردهایی مانند تقویت همبستگی اجتماعی، انتقال ارزش‌ها و هنجارها و ایجاد حس تعلق جمعی را دنبال کنند. به گفته دورکیم، مناسک اجتماعی ابزاری برای حفظ انسجام اجتماعی و تقویت احساس تعلق به یک گروه یا جامعه هستند (دورکیم، ۱۴۰۲: ۸۳).

مناسک اجتماعی اغلب شامل مراحل و قواعد مشخصی هستند که مشارکت‌کنندگان باید از آن‌ها پیروی کنند. این مراحل می‌توانند شامل سخنرانی‌ها، حرکات نمادین، استفاده از اشیاء خاص، یا اجرای موسیقی و رقص باشند. به‌عنوان مثال، مراسم عروسی، عزاداری‌ها، مراسم فاتحه‌خوانی، جشن‌های ملی و حتی آیین‌های روزانه مانند سلام و احوال‌پرسی، همگی نمونه‌هایی از مناسک اجتماعی محسوب می‌شوند (Turner, 1998: 301).

از نظر عملیاتی، مناسک اجتماعی به‌عنوان مجموعه‌ای از رفتارهای ساختاریافته و نمادین تعریف می‌شود که در یک جامعه یا گروه خاص به‌صورت منظم و تکرارشونده انجام می‌گیرند (دورکیم، ۱۴۰۲: ۱۵۳). بر این اساس، مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی نمونه‌ای بارز از مناسک اجتماعی است. این مراسم با تکرارشوندگی، نمادین بودن، کارکرد اجتماعی و جمعی بودن، به تقویت همبستگی اجتماعی، انتقال ارزش‌های فرهنگ و حفظ هویت جمعی ایل بهمنی کمک می‌کند.

۳- هویت فرهنگی: واژه «هویت» در زبان فارسی از ریشه عربی «هو» به معنای «او» گرفته شده است و به مفهوم شناسایی، تشخیص و تمایز یک فرد یا گروه از دیگران اشاره دارد. واژه «فرهنگی» نیز به هر چیزی که مربوط به فرهنگ باشد، اطلاق می‌شود. فرهنگ شامل مجموعه‌ای از باورها، ارزش‌ها، آداب‌ورسوم، زبان، هنر و سایر عناصر معنوی و مادی است که توسط یک جامعه یا گروه انسانی ایجاد و منتقل می‌شود؛ بنابراین، ترکیب «هویت فرهنگی»^۲ به معنای تشخیص و شناسایی یک فرد یا گروه بر اساس ویژگی‌های فرهنگی آن‌ها است (عمید، ۱۳۷۵: ۹۷۴).

هویت فرهنگی به مجموعه‌ای از ارزش‌ها، باورها، نمادها و آیین‌هایی اطلاق می‌شود که یک جامعه را از دیگر جوامع متمایز می‌کند (Hall, 1996: 83). از نظر استوارت هال^۳، هویت فرهنگی از طریق مشارکت در مناسک اجتماعی و بازتولید نمادها و آیین‌ها شکل می‌گیرد و به حفظ و تقویت فرهنگ یک جامعه کمک می‌کند (Hall, 1996: 85). این هویت می‌تواند شامل ارزش‌ها، باورها، نمادها و آیین‌هایی باشد که از طریق مناسک اجتماعی بازتولید می‌شوند.

1. Rituals

2. Social Rituals

3. Cultural Identity

1. Stuart Hall

از نظر عملياتي، هويت فرهنگي به‌عنوان مجموعه‌اي از ويژگي‌ها و عناصر فرهنگي تعريف مي‌شود که به فرد يا گروه کمک مي‌کند تا خود را از ديگران متمايز کنند و به يک فرهنگ خاص تعلق داشته باشند. اين ويژگي‌ها شامل موارد زير هستند: زبان، آيين‌ها و سنت‌ها، تاريخ مشترک، نمادهای فرهنگي، نمادهای مشخص، هويت جمعي، آداب و رسوم و ... .

مراسم فاتحه‌خواني در ايل بهمني به‌عنوان يک آيين فرهنگي، نقش مهمي در شکل‌گيري، حفظ و تقويت هويت فرهنگي اين ايل دارد. اين مراسم از طريق تقويت حس تعلق، انتقال ارزش‌ها و باورها، حفظ زبان محلي، تاکيد بر تاريخ مشترک و استفاده از نمادهای فرهنگي، به اعضاي ايل کمک مي‌کند تا هويت فرهنگي خود را در مواجهه با تغييرات اجتماعي و فرهنگي حفظ کنند.

پيشينه پژوهش

در رابطه با موضوع پژوهش، چندان تحقيق نشده است؛ با اين حال در برخي منابع به‌صورت مختصر و کلي اشاراتي وجود دارد. به‌عنوان مثال ولي زاده علي‌آبادي و همکاران (۱۴۰۱) پژوهشي با عنوان «کارکرد نمادها در برخي رسوم فرهنگي مردم تنکابن و سبک زندگي آن‌ها» انجام دادند. از نظر نويسندگان با بررسي نمادها در هر فرهنگي مي‌توان به باورها، عقايد و شبکه‌های ارتباطي آن مردم دست يافت. مي‌توان رفتارهای فرهنگي، اجتماعي، اقتصادي و رواني اقوام گوناگون را معناشناسي و تحليل کرد. اين بدان معناست که نمادها تجلي حس تعلق و احساس وابستگي فرهنگي مردم در هر منطقه خاص است و هر روز در زندگي آن‌ها تکرار مي‌شوند و درک خاصي از هويت را تقويت مي‌کنند. اين پژوهش با رويکرد توصيفي - تحليلي و همچنين با استفاده از روش مشاهده‌اي با هدف تحليل مردم شناختي تعريف صاحب‌نظران مردم‌شناسي و کاربرد نمادها در برخي از رسوم و سبک زندگي مردم تنکابن انجام شده است. يافته‌های اين پژوهش نشان‌دهنده آن است که نمادها در اين آيين‌ها بيشتر براي گريز از ابهام آينده کارکرد دارند.

از جمله آثار موردبررسي مي‌توان به مقاله «زوال فرهنگ گاگريو: تحليل انسان‌شناختي دگردیسي عزاداري و سوگ در ميان ايالات بختيار و بهمني» نوشته بهمني و احمدی (۱۴۰۰) استناد کرد. از نظر نويسندگان تغييرات فرهنگي به سبب ماهيت تدريجي خود در طی تغيير از سبک زندگي سنتي به سبک زندگي مدرن يک فرايند فراگير اجتماعي شده باشد. در ميان افراد و ساکنان مناطق زاگرس جنوبي و در شهرستان‌های ايزه، باغملک و رامهرمز متأثر از گسترش ابعاد هويت مدرن و تغيير سبک زندگي، بخش زيادي از مناسک مرتبط با شيوه زيست سنتي کمرنگ و يا محو شده‌اند و به جای آن‌ها عناصر نوين مرتبط با عصر جديد برقرار شده است. يکي از مهم‌ترين عرصه‌هایی که به‌عنوان نماد تغييرات ذکر شده قابل رؤيت و رصد است «آيين سوگواري و عزاداري يا گاگريو» است. در اين پژوهش که به روش اتنوگرافي انجام شده سعی شده است مهم‌ترين تغييرات رخ داده در اين زمينه مورد واکاوي قرار گيرد. فنون گردآوری داده‌ها در اين پژوهش مشاهده مشارکتی و مصاحبه است. يافته‌ها نشان مي‌دهند: سوگ در قالب گاگريو و سرو در ميان مردمان اين دو ايل کارکرد پيشين را ندارد و از خلال گذار نسلي اهميت آن کاهش يافته است.

همچنین فُجعی نژاد و همکاران (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی انسان‌شناسی نمادین مناسک و آئین‌های شمنی در بین اقوام ترکمن بر اساس دیدگاه کلیفورد گیرتز» می‌کوشند انسان‌شناسی نمادین تصورات و باورهای کهن اقوام ترکمن را که در باورها و آیین‌های شمنی این اقوام می‌گنجد، مورد پژوهش قرار دهند. باورهای شمنی از اعتقادات و باورهای کهن و پیشین اقوام ترکمن است. هدف اصلی این پژوهش بررسی مفاهیم بنیادین نمادهایی است که از باورها، آیین‌ها و مناسک شمنی اقوام ترکمن که از ادیان ابتدایی آن‌ها نشئت یافته است. پرسش‌های اساسی پژوهش عبارت‌اند از: شمن‌ها به‌عنوان بخشی از درمان گران بومی جامعه از نظام اعتقادی کهن مردم ترکمن، چه تصویری را بازتاب می‌دهند؟ اطلاعات و یافته‌ها با روش میدانی و مشاهده مستقیم مردم شناسانه مبتنی بر رویکرد قوم باستان‌شناسی به همراه استفاده از منابع موثق کتابخانه‌ای، گردآوری شده‌اند. یافته‌های اصلی پژوهش به پایه نمادها و نشانه‌های شمنیسم، به‌عنوان باورها و آیین‌های کهن اقوام ترکمن استوار است.

نقیب زاده و استوار (۱۳۹۱) در مقاله «بورديو و قدرت نمادین» به بررسی نظریه پراتیک و مفهوم قدرت نمادین پی‌یر بورديو برای درک میدان‌های سیاسی و اجتماعی پرداختند. از نظر نویسندگان سرمایه نمادین با باور، اعتبار و اعتماد دیگران وجود عینی می‌یابد و دوام و استمرار آن نیز با باور دیگران در ارتباط است. نویسندگان به این نتیجه دست یافته‌اند که قدرت نمادین قدرتی است که درون میدان‌های هنری، ادبی، ورزشی و سیاسی وجود دارد و در روابط انسان‌ها نهفته است و در زبان، چهره و سلايق تجلی می‌یابد.

درینی و همکاران (۱۳۹۴) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی رابطه سرمایه نمادین با سرمایه فرهنگی (مورد مطالعه دانشجویان دانشگاه دولتی ایلام)» به بررسی رابطه میان سرمایه و نرخ تبدیل سرمایه‌ها پرداختند. هدف این تحقیق بررسی رابطه سرمایه نمادین با ابعاد سرمایه فرهنگی است. روش تحقیق برای هدف کاربردی و از نظر ماهیت، توصیفی و از نظر روش، پیمایشی است. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد، افرادی که سرمایه نمادین بیشتری دارند از سرمایه فرهنگی بیشتری برخوردار هستند؛ چنانچه در سازمان یا جامعه، بخواهیم فرهنگی را تغییر بدهیم یا روی آن تأثیر بگذاریم، باید از انواع سرمایه نمادین (اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی) استفاده کنیم و سرمایه فرهنگی موجود را به سمت هدف نهایی (سرمایه نمادین مقبول جامعه ایرانی و اسلامی) تغییر دهیم.

فتحی (۱۳۹۸) در پایان‌نامه خود با عنوان «فرهنگ و آداب‌ورسوم ایل بهمنی از اوایل قاجار تا پایان دوره پهلوی» تلاش کرد تا به جغرافیا، فرهنگ، آداب‌ورسوم ایل بهمنی به‌صورت توصیفی بپردازد. نویسنده این اطلاعات را با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای و مصاحبه با بزرگان و ریش‌سفیدان به دست آورد. در پایان به این نتیجه رسید که شالوده و قانون اساسی در فرهنگ ایل بهمنی و خروجی مهم آن، همان تعادل در رابطه با طبیعت و همچنین همبازی و همکاری متقابلی بود که بهمنی‌ها خود به آن «گوو گری» می‌گویند. این همبازی و همکاری، به‌واقع نیاز اصلی انسان مدرن و حلقه ضعیف شده در اجتماع، فرهنگ و خانواده امروز ما است.

افشار نادری و دیگران (۱۳۹۱) در کتاب خود با عنوان «ایل بهمنی: جغرافیای بهمنی، مونوگرافی ایل بهمنی، جمعیت بهمنی، مسکن در ایل بهمنی» از طریق موسسه مطالعات و تحقیقات دانشگاه تهران با سفر به منطقه بهمنی در دهه ۱۳۴۰ شمسی در چهار بحث جداگانه به جغرافیای منطقه بهمنی، مونوگرافی ایل بهمنی، جمعیت و شناسنامه تیره‌ها و طوایف ایل بهمنی و ازدواج در ایل بهمنی پرداختند و تلاش کردند برای اولین بار اطلاعات جامعی از فرهنگ و آداب و رسوم این منطقه به خوانندگان ارائه کنند.

با توجه به پيشينه پژوهش‌های پيشين و خلأهای موجود در اين حوزه، نوآوری اين مقاله را می‌توان در چند محور کليدي بيان کرد: تمرکز بر مراسم فاتحه‌خواني در ايل بهمني؛ ترکيب نظريه‌های بورديو (سرمايه‌های نمادين) و دورکيم (مناسک اجتماعي)؛ بررسی نقش مراسم فاتحه‌خواني در حفظ هويت فرهنگي؛ و ارائه راهکارهای کاربردي برای حفظ آيين‌های سنتي در ايل بهمني.

چارچوب نظري پژوهش

۱- **نظريه سرمايه‌های نمادين (پي‌ير بورديو):** پي‌ير بورديو* سرمايه‌های نمادين^۱ را به‌عنوان شکلي از سرمايه تعريف می‌کند که از طريق شناخت و پذيرش اجتماعي به دست می‌آيد. اين سرمايه‌ها می‌توانند شامل زبان، نمادها، آيين‌ها و ساير اشکال فرهنگي باشند که از طريق مناسک اجتماعي بازتوليد می‌شوند (Bourdieu, 1986: 73). بورديو معتقد است که سرمايه‌های نمادين از طريق مناسک و آيين‌ها بازتوليد می‌شوند و به حفظ ساختارهای اجتماعي کمک می‌کنند. اين بازتوليد از طريق مشارکت افراد در مناسک اجتماعي و پذيرش نمادها و آيين‌ها صورت می‌گيرد (Bourdieu, 1994: 237).

بورديو از مفاهيم «ميدان» (فضای اجتماعي) و «عادت‌واره» (عادت‌ها و رفتارهای فرهنگي) برای تحليل سرمايه‌های نمادين استفاده می‌کند (Bourdieu, 1986: 75). در اين پژوهش، ميدان به فضای اجتماعي ايل بهمني و عادت‌واره به عادت‌ها و رفتارهای فرهنگي اعضای ايل اطلاق می‌شود.

سرمايه نمادين يکي از چهار نوع سرمايه‌ای است که بورديو معرفي کرده است (سرمايه اقتصادي، فرهنگي، اجتماعي و نمادين). اين مفهوم به منابعي اشاره دارد که از طريق شناخت و تقدير اجتماعي به دست می‌آيند و به فرد يا گروه قدرت و نفوذ می‌بخشند. سرمايه نمادين زماني شکل می‌گيرد که ساير اشکال سرمايه (اقتصادي، فرهنگي، اجتماعي) به رسميت شناخته شوند و به‌عنوان منابعي ارزشمند در جامعه پذيرفته شوند. بورديو معتقد است که سرمايه نمادين می‌تواند برای توجه و مشروعيت‌بخشي به نابرابري‌های اجتماعي استفاده شود و از طريق اعمال قدرت نمادين، نظم اجتماعي را حفظ کند (<https://kiaraacademy.com/pierre-bourdieu>).

مهم‌ترين کارکردهای سرمايه نمادين در مراسم فاتحه‌خواني به صورت زير هستند: اهميت زبان محلي، استفاده از نمادهای مذهبي، اهميت آيين‌های سنتي، رواج لباس‌های محلي، توجه به موسيقي محلي (ساز چپي و سِرُو خواني)، استفاده از اشياء نمادين، خواندن دعاها و اشعار محلي، پرداخت پول (کمک مالي اطرافيان)، نقش زنان و مردان در مراسم و تيراندازي (مرادي بهمني، ۱۴۰۳).

بورديو معتقد است که سرمايه نمادين می‌تواند به‌عنوان ابزاري برای اعمال خشونت نمادين استفاده شود. در مراسم فاتحه‌خواني، پرداخت پول به‌عنوان يک عمل نمادين، می‌تواند به افزايش احترام و قدرداني ديگران از فرد منجر شود. با اين حال، اين عمل نيز می‌تواند به تحمیل اراده قدرتمندان بر ناتوانان و تقويت نابرابري‌های اجتماعي کمک کند. به‌عنوان مثال، افرادی که از موقعيت اقتصادي بهتری برخوردارند، ممکن است مبالغ بيشتري پرداخت کنند که اين امر می‌تواند به افزايش سرمايه نمادين آن‌ها منجر شود (گلابي و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۱۷).

1. Pierre Bourdieu

2. Symbolic capitals

در مجموع نظریه سرمایه‌های نمادین پیر بوردیو ابزاری قدرتمند برای درک نحوه عملکرد مناسک اجتماعی در جوامع سنتی است. مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی، به‌عنوان یک مناسک اجتماعی مهم، با استفاده از سرمایه نمادین، به تقویت همبستگی اجتماعی، انتقال ارزش‌های فرهنگی و حفظ هویت جمعی ایل کمک می‌کند.

۲- نظریه مناسک اجتماعی (امیل دورکیم): امیل دورکیم* در کتاب «صور بنیانی حیات دینی»^۱ مناسک اجتماعی را به‌عنوان مجموعه‌ای از رفتارها و آیین‌های نمادین تعریف می‌کند که در یک جامعه به‌صورت جمعی انجام می‌شوند. این مناسک به ایجاد و تقویت همبستگی اجتماعی کمک می‌کنند. دورکیم معتقد است که مناسک اجتماعی به ایجاد و تقویت همبستگی اجتماعی کمک می‌کنند و از طریق مشارکت جمعی، ارزش‌ها و باورهای مشترک را بازتولید می‌کنند. این مناسک می‌توانند شامل مراسم مذهبی، آیین‌های سنتی و سایر اشکال مشارکت جمعی باشند (دورکیم، ۱۴۰۲: ۵۳).

دورکیم، مناسک اجتماعی را به‌عنوان فعالیت‌های نمادین و جمعی تعریف می‌کند که به تقویت همبستگی اجتماعی و ایجاد «وجدان جمعی» کمک می‌کنند. او معتقد است که مناسک، با ایجاد «هیجان جمعی»^۲، حس تعلق و وحدت را در میان اعضای جامعه تقویت می‌کنند. این هیجان جمعی که در جریان مشارکت در مناسک ایجاد می‌شود، به افراد احساس می‌دهد که بخشی از یک کل بزرگ‌تر هستند و این احساس به حفظ نظم اجتماعی کمک می‌کند (دورکیم، ۱۴۰۲: ۶۸).

دورکیم بر نقش مناسک اجتماعی در ایجاد همبستگی اجتماعی تأکید می‌کند. این همبستگی از طریق مشارکت افراد در مناسک اجتماعی و پذیرش ارزش‌ها و باورهای مشترک ایجاد می‌شود (دورکیم، ۱۴۰۲: ۷۵). این نظریه به‌طور خاص در تحلیل مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی، به‌عنوان یک مناسک اجتماعی مهم، کاربرد دارد. مهم‌ترین کارکردهای مناسک اجتماعی در مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی به‌قرار زیر هستند: ایجاد همبستگی اجتماعی، تقویت احساس تعلق به ایل بهمنی، انتقال ارزش‌ها و باورهای مشترک، ایجاد حس همدلی و همکاری بین افراد، تقویت روابط خانوادگی و قومی، ایجاد حس مسئولیت اجتماعی، ایجاد حس امنیت و آرامش در جامعه، ایجاد حس احترام به بزرگان و ریش‌سفیدان، ایجاد حس وفاداری به ایل بهمنی و ایجاد حس همبستگی بین نسل‌های مختلف.

در مجموع نظریه مناسک اجتماعی امیل دورکیم ابزاری قدرتمند برای درک نحوه عملکرد مناسک اجتماعی در جوامع سنتی است. مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی، به‌عنوان یک مناسک اجتماعی مهم، با استفاده از سرمایه نمادین، به تقویت همبستگی اجتماعی، انتقال ارزش‌های فرهنگی و حفظ هویت جمعی ایل کمک می‌کند. این تحلیل نشان‌دهنده اهمیت نقش مناسک اجتماعی در جوامع سنتی و نحوه تعامل آن با سایر اشکال سرمایه است.

۳- نظریه بازنمایی و نمادگرایی (کلیفورد گیرتز): کلیفورد گیرتز^۳ در کتاب «تفسیر فرهنگ‌ها»^۴ فرهنگ را به‌عنوان یک نظام معنایی تعریف می‌کند که از طریق نمادها و آیین‌ها بازنمایی می‌شود. این نمادها و آیین‌ها به انتقال

1. Émile Durkheim

2. The Elementary Forms of the Religious Life

3. collective effervescence

1. Clifford Geertz

2. The Interpretation of Cultures

ارزش‌ها و باورهای فرهنگی کمک می‌کنند (گیرتز، ۱۴۰۲: ۱۱). گیرتز از روش توصیف غنی* برای تحلیل نمادها و معانی موجود در مناسک اجتماعی استفاده می‌کند. این روش به پژوهشگر امکان می‌دهد تا به صورت عمیق و دقیق به تحلیل داده‌ها بپردازد (گیرتز، ۱۴۰۲: ۱۳). گیرتز بر نقش نمادها و آیین‌ها در بازنمایی فرهنگی تأکید می‌کند. این بازنمایی از طریق مشارکت افراد در مناسک اجتماعی و پذیرش نمادها و آیین‌ها صورت می‌گیرد (گیرتز، ۱۴۰۲: ۱۶).

گیرتز با ارائه نظریه‌های خود در مورد بازنمایی و نمادگرایی، ابزاری مفهومی برای تحلیل مناسک اجتماعی و نقش آن‌ها در انتقال معانی فرهنگی فراهم کرده است. این نظریه به‌ویژه در تحلیل مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی، به‌عنوان یک مناسک اجتماعی مهم، کاربرد دارد.

کلیفورد گیرتز در نظریه‌های خود بر این نکته تأکید می‌کند که فرهنگ به‌عنوان یک نظام نمادین، از طریق مناسک و آیین‌ها معانی خود را منتقل می‌کند. او معتقد است که مناسک اجتماعی، مانند مراسم فاتحه‌خوانی، به‌عنوان «متن‌های فرهنگی» عمل می‌کنند که نیاز به تفسیر دارند. این تفسیر به ما کمک می‌کند تا معانی پنهان و نمادین این مناسک را درک کنیم. گیرتز از مفهوم «توصیف فریه»^۲ استفاده می‌کند که به معنای تحلیل عمیق و چندلایه‌ای از کنش‌های اجتماعی است. این روش به پژوهشگران اجازه می‌دهد تا معانی نمادین مناسک را در بافت فرهنگی‌شان درک کنند. در مراسم فاتحه‌خوانی، توصیف فریه به ما کمک می‌کند تا معانی پنهان و نمادین این مراسم را درک کنیم. به‌عنوان مثال، پرداخت پول به‌عنوان یک عمل نمادین، می‌تواند به افزایش احترام و قدردانی دیگران از فرد منجر شود (کریمی پور، ۱۳۹۰: ۱۵۳).

مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی، نه تنها یک آیین مذهبی، بلکه یک رویداد اجتماعی مهم است که به تقویت همبستگی گروهی و نمایش ارزش‌های فرهنگی کمک می‌کند. این مراسم فرصتی برای تجدید پیوندهای اجتماعی و انتقال ارزش‌ها و باورهای فرهنگی به نسل‌های جوان‌تر است. در این مراسم، پرداخت پول به‌عنوان یک عمل نمادین، نشان‌دهنده تعهد فرد به جامعه و احترام به متوفی و خانواده‌اش است. این عمل به‌عنوان یک سرمایه نمادین، جایگاه فرد را در ساختار اجتماعی ایل تقویت می‌کند (فکوهی، ۱۳۸۶: ۴۵).

مهم‌ترین کارکردهای نمادها و حفظ هویت فرهنگی در مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی به‌قرار زیر هستند: حفظ هویت فرهنگی ایل بهمنی، انتقال هویت فرهنگی به نسل‌های بعدی، تقویت احساس افتخار به فرهنگ ایل بهمنی، حفظ زبان محلی، حفظ آیین‌ها و سنت‌های محلی، حفظ نمادهای مذهبی و فرهنگی، ایجاد حس تعلق به میراث فرهنگی، ایجاد حس هویت جمعی، ایجاد حس احترام به فرهنگ و سنت‌های محلی، ایجاد حس افتخار به تاریخ و فرهنگ ایل بهمنی (مرادی بهمنی، ۱۴۰۳).

در مجموع نظریه بازنمایی و نمادگرایی گیرتز ابزاری قدرتمند برای درک نحوه عملکرد مناسک اجتماعی در جوامع سنتی است. مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی، به‌عنوان یک مناسک اجتماعی مهم، با استفاده از نمادها و معانی فرهنگی، به تقویت همبستگی اجتماعی، انتقال ارزش‌های فرهنگی و حفظ هویت فرهنگی ایل کمک می‌کند.

3. Thick Description

4. Thick Description

زمینه تاریخی و اجتماعی مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی

ایل بهمنی یکی از ایلات بزرگ و باستانی ایران است که در جنوب غربی کشور، به‌ویژه در استان‌های کهگیلویه و بویراحمد، خوزستان، فارس، بوشهر و چهارمحال و بختیاری ساکن هستند (صفی‌نژاد، ۱۳۷۵). ایل بهمنی دارای فرهنگ و آیین‌های خاصی است که از طریق مناسک اجتماعی و سرمایه‌های نمادین بازتولید می‌شوند. به اعتقاد نادر افشار نادری از پیشگامان پژوهش در حوزه مردم‌شناسی بهمنی، ایل بهمنی به سه گروه تقسیم می‌شود: بهمنی محمدی، بهمنی احمدی و بهمنی علاءالدینی (افشار نادری، ۱۳۹۱: ۲۲۱).

در این پژوهش، ایل بهمنی به ویژه در شهرهای صیدون، لیکک و دیشموک به جامعه مورد مطالعه اطلاق می‌شود که مراسم فاتحه‌خوانی در آن به‌عنوان یک آیین جمعی، نقش مهمی در ایجاد همبستگی اجتماعی و حفظ هویت فرهنگی ایفا می‌کند.

مراسم فاتحه‌خوانی* به آیینی مذهبی اطلاق می‌شود که در آن شرکت‌کنندگان به خواندن سوره فاتحه و دعا برای درگذشتگان می‌پردازند (رضایی، ۱۳۹۰). این مراسم به‌عنوان یکی از آیین‌های سنتی و مذهبی، نقش مهمی در ایجاد همبستگی اجتماعی و انتقال ارزش‌های فرهنگی در جوامع محلی ایفا می‌کند. در این پژوهش، مراسم فاتحه‌خوانی به آیینی اطلاق می‌شود که در ایل بهمنی به‌صورت جمعی انجام می‌شود و حاوی سرمایه‌های نمادین متعددی است که به تقویت مناسک اجتماعی و حفظ هویت فرهنگی کمک می‌کنند. در ادامه به بررسی اهمیت و ابعاد مختلف این مراسم در فرهنگ ایل بهمنی پرداخته می‌شود:

۱- اهمیت مراسم فاتحه‌خوانی در فرهنگ ایل بهمنی

الف) جنبه مذهبی و روحانی: مراسم فاتحه‌خوانی با قرائت سوره فاتحه از قرآن کریم همراه است و به‌عنوان نوعی دعا و طلب مغفرت برای متوفی انجام می‌شود. این مراسم نشان‌دهنده پابندی بهمنی‌ها به اعتقادات مذهبی و احترام به اصول اسلامی است.

ب) حمایت مالی و عاطفی از خانواده متوفی: یکی از ابعاد مهم مراسم فاتحه‌خوانی، حمایت مالی از خانواده‌های داغ‌دیده است. این مراسم ممکن است هزینه‌های قابل‌توجهی برای خانواده متوفی به همراه داشته باشد، از جمله هزینه‌های پذیرایی از مهمانان و تهیه مکان مناسب. پرداخت پول به‌عنوان کمک مالی به خانواده‌های داغ‌دیده، بخشی از این هزینه‌ها را پوشش می‌دهد و بار مالی آن‌ها را کاهش می‌دهد. بهمنی‌ها یک رسم بسیار خوب را در مراسم فاتحه‌خوانی خویش هنوز تقریباً حفظ کرده‌اند. این رسم پسندیده همان پیشکش نمودن مبالغی پول به صاحب‌عزا است که به‌واقع می‌تواند نوعی همیاری و تعاون در پرداخت هزینه‌های صاحب‌عزا در طول زمان برگزاری مراسم و یا حتی پس از آن باشد (خلیلی، ۱۳۹۳).

ج) ابراز همدردی و تقویت روابط اجتماعی: مراسم فاتحه‌خوانی به‌عنوان نشانه‌ای از همدردی و حمایت عاطفی از خانواده متوفی تلقی می‌شود. این عمل به خانواده داغ‌دیده این پیام را می‌رساند که تنها نیستند و جامعه در کنار آن‌هاست. در فرهنگ جمع‌گرای ایل بهمنی، این حمایت‌ها نقش مهمی در کاهش رنج و اندوه خانواده متوفی دارد و به تقویت روابط اجتماعی و همبستگی در جامعه کمک می‌کند.

د) **حفظ سنت‌ها و ارزش‌های فرهنگی:** پرداخت پول در مراسم فاتحه‌خوانی بخشی از سنت‌ها و آداب و رسوم جامعه بهمني است. این عمل به حفظ و تداوم فرهنگ و هویت اجتماعی کمک می‌کند. در جوامعی مانند ایل بهمني که سنت‌ها و ارزش‌های جمعی از اهمیت بالایی برخوردارند، این پرداخت‌ها به‌عنوان یک وظیفه اجتماعی و فرهنگی تلقی می‌شود. در بسیاری از فرهنگ‌ها، پرداخت پول در مراسم فاتحه‌خوانی به‌عنوان نوعی صدقه یا کار خیر برای آرامش روح متوفی در نظر گرفته می‌شود. این عمل نه‌تنها برای خانواده متوفی مفید است، بلکه برای فرد پرداخت‌کننده نیز به‌عنوان یک عمل نیک و معنوی تلقی می‌شود (مرادی بهمني، ۱۴۰۳).

۲- ابعاد اجتماعی و اقتصادی مراسم فاتحه‌خوانی:

الف) تقویت شبکه‌های حمایتی: مشارکت در مراسم فاتحه‌خوانی و پرداخت پول، پیوندهای اجتماعی را محکم‌تر می‌کند و به ایجاد شبکه‌های حمایتی قوی در جامعه منجر می‌شود. این شبکه‌ها در مواقع نیاز می‌توانند مفید واقع شوند و به حفظ انسجام اجتماعی کمک کنند. از سنت‌های نیکو و پسندیده عشایری این بود که هر خانواده، در جهت کمک مادی به خانواده عزادار بر حسب توانی که داشت، بز، گوسفند، نان، برنج، آرد و مواد مصرفی دیگر یا در این زمان، وجه نقد برای صاحب‌عزا می‌آورد (حبیبی اصل و ذبیح‌نیا عمران، ۱۳۹۳: ۹۵).

ب) تثبیت جایگاه اجتماعی: در برخی موارد، پرداخت پول در مراسم فاتحه‌خوانی می‌تواند به تثبیت یا ارتقای جایگاه اجتماعی فرد در جامعه کمک کند. افرادی که مبالغ بیشتری پرداخت می‌کنند یا به‌طور فعال در مراسم مشارکت می‌کنند، ممکن است به‌عنوان افراد سخاوتمند و متعهد به ارزش‌های جامعه شناخته شوند.

ج) کاهش احساس تنهایی خانواده متوفی: این پرداخت‌ها به خانواده متوفی این احساس را می‌دهد که جامعه از آن‌ها حمایت می‌کند و در غم آن‌ها شریک است. این موضوع به‌ویژه در جوامعی که روابط اجتماعی و خانوادگی بسیار مهم است، مانند ایل بهمني، بسیار ارزشمند است (مرادی بهمني، ۱۴۰۳).

۳- ابعاد فرهنگی و تاریخی مراسم فاتحه‌خوانی:

الف) حافظه جمعی و هویت ایلی: مراسم فاتحه‌خوانی به‌عنوان بخشی از حافظه جمعی ایل بهمني، نقش مهمی در حفظ هویت ایلی و انتقال ارزش‌های فرهنگی به نسل‌های بعدی دارد. این مراسم به‌عنوان یک آیین سنتی، نشان‌دهنده پایداری بهمني‌ها به سنت‌ها و ارزش‌های اجدادی است (خلیلی، ۱۴۰۰).

ب) تداوم ساختارهای اجتماعی: این مراسم به بازتولید نظم اجتماعی و تداوم ساختارهای جامعه کمک می‌کند. این عمل نشان‌دهنده پایداری به هنجارها و ارزش‌های جامعه است و به حفظ انسجام اجتماعی کمک می‌کند (مرادی بهمني، ۱۴۰۳).

در مجموع مراسم فاتحه‌خوانی در فرهنگ ایل بهمني یک رفتار پیچیده و چندبعدی است که از جنبه‌های مختلفی قابل توجیه است. این مراسم نه‌تنها در خدمت حمایت مالی خانواده متوفی است، بلکه به‌عنوان یک ابراز همدردی، حفظ سنت‌ها و تقویت روابط اجتماعی در جامعه ایل بهمني فعالیت می‌کند. پرداخت پول در این مراسم، بیانگر پایداری به ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی جامعه است و نقش مهمی در حفظ نظم و انسجام اجتماعی ایفا می‌کند؛ بنابراین، این عمل بیش از آن‌که یک کمک مالی است، یکی از بنیادهای اجتماعی و فرهنگی در فرهنگ ایل بهمني به شمار می‌رود.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش با هدف تحلیل سرمایه‌های نمادین در مراسم فاتحه‌خوانی ایل بهمنی و بررسی نقش این سرمایه‌ها در تقویت مناسک اجتماعی و حفظ هویت فرهنگی انجام شده است. روش‌شناسی این پژوهش شامل مراحل زیر می‌باشد:

۱- **رویکرد پژوهش:** این پژوهش از رویکرد کیفی استفاده می‌کند، زیرا هدف آن درک عمیق و دقیق از پدیده‌های اجتماعی و فرهنگی است. رویکرد کیفی به پژوهشگر امکان می‌دهد تا به صورت عمیق و دقیق به تحلیل داده‌ها بپردازد و به درک بهتری از نحوه بازتولید سرمایه‌های نمادین و تأثیر آن‌ها بر ساختار اجتماعی و فرهنگی جامعه دست یابد.

۲- **روش پژوهش:** این پژوهش از روش قوم‌نگاری* (آنتنوگرافی) استفاده می‌کند، زیرا هدف آن تحلیل فرهنگ و مناسک اجتماعی در یک جامعه خاص (ایل بهمنی) است. قوم‌نگاری به پژوهشگر امکان می‌دهد تا در محیط طبیعی شرکت‌کنندگان حضور داشته باشد و رفتارها و تعاملات را از نزدیک مشاهده کند.

قوم‌نگاری یا مردم‌نگاری ریشه در انسان‌شناسی دارد و به معنای نوشتن درباره شیوه زندگی هر قوم یا اجتماع است. این راهبرد پژوهش را «بررسی میدانی» یا حتی «کار میدانی» نیز می‌نامند؛ زیرا کار میدانی بخشی اساسی از این پژوهش است. محقق قوم‌نگار، با گذراندن وقت خود در میدان تحقیق، به توصیف اعتقادات، فرهنگ و شیوه زندگی افراد پژوهش شده می‌پردازد (Riemer, 2008: 56). از این رو قوم‌نگاران، به طور عمیق و از نزدیک زندگی گروهی خاص را بررسی می‌کنند و از این طریق با زمینه فرهنگی و رسوم زندگی اجتماعی‌شان آشنا می‌شوند تا بتوانند آن‌ها را مستند کنند (Briggs, 2011: 93). قوم‌نگاران معمولاً با استفاده از این روش قصد دارند اطلاعاتی را فراتر از آنچه خود افراد بیان می‌کنند و نیز درک سیستم فرهنگی آن‌ها به دست آورند. از این رو قوم‌نگاران افراد را در شرایط طبیعی و زندگی روزمره‌شان بررسی می‌کنند؛ به همین دلیل صدای افراد یکی از ابزارهای اصلی گردآوری داده‌ها در این تحقیق است (Goulding, 2005: 182). برخلاف پژوهش‌هایی که با روش بررسی اجتماعی آماری صورت می‌گیرد در اینجا هدف یافتن علت‌ها و تبیین‌ها نیست بلکه بیشتر توصیف واقعیت‌هاست. البته در نتیجه چنین توصیف‌هایی برای پژوهشگر یا دیگران این امکان به‌خوبی وجود دارد که درباره علت این‌گونه رفتارهای مردم نظریه‌هایی عرضه کنند (دانایی‌فرد و دیگران، ۱۳۸۳). این ویژگی‌های تحقیقات قوم‌نگاری موجب می‌شود تا پژوهشگر زمان زیادی را در میدان تحقیق سپری کند.

۳- **ابزارهای جمع‌آوری داده‌ها:** ابزارهای جمع‌آوری داده‌ها مشاهده مشارکتی^۱ است. پژوهشگر در مراسم فاتحه‌خوانی شرکت کرده و رفتارها، تعاملات و نمادها را به صورت مستقیم مشاهده و ثبت می‌کند. مشاهده مشارکتی یک روش کیفی است که ریشه در سنت قوم‌نگاری دارد. محقق در این روش سعی می‌کند فعالیت‌های روزمره افراد را با مشاهده صرف یا مشاهده مشارکتی مطالعه کند تا به چرایی و چگونگی آن فعالیت‌ها پی ببرد (کرمانی، ۱۳۹۵: ۵۷).

1. Ethnography

2. Participant observation

۴- **روش تحلیل داده‌ها:** داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از روش تحلیل مضمون* مورد بررسی قرار می‌گیرند. روش به پژوهشگر امکان می‌دهد تا مفاهیم و مضامین اصلی در داده‌ها را شناسایی و تحلیل کند. تحلیل مضمون فرایندی برای تحلیل داده‌های متنی است و داده‌های پراکنده و متنوع را به داده‌های غنی و تفصیلی تبدیل می‌کند. به‌طور کلی تحلیل مضمون روشی است که برای دیدن متن، برداشت و درک مناسب از اطلاعات ظاهراً نامرتبط، تحلیل اطلاعات کیفی، مشاهده نظام‌مند شخص، تعامل گروه، موقعیت، سازمان و یا فرهنگ و تبدیل داده‌های کیفی به کمی (خنیفر و مسلمی، ۱۳۹۵: ۴۸).

براون و کلارک معتقدند «مضمون بیانگر اطلاعات مهمی درباره داده‌ها و پرسش‌های پژوهش است و تا حدی معنی و مفهوم الگوی موجود در مجموعه‌ای از داده‌ها را نشان می‌دهد» (Braun and Clarke, 2006: 75). شناخت مضمون یا تم[□] یکی از مهم‌ترین و حساس‌ترین مراحل در پژوهش‌های کیفی است و به عبارتی، قلب تحلیل مضمون است. فهم متعارف ارزش‌های پژوهشگر، جهت‌گیری‌ها و سؤالات پژوهش و تجربه پژوهشگر درباره موضوع، بر نحوه شناخت مضامین تأثیر می‌گذارد. تحلیل مضمون، نخستین روش تحلیل کیفی است که پژوهشگران باید فرا بگیرند، زیرا این روش، مهارت‌های اصلی که برای اجرای بسیاری از روش‌های دیگر تحلیل کیفی لازم است را فراهم می‌آورد (Braun and Clarke, 2006: 76). تحلیل مضمون را می‌توان در اکثر روش‌های کیفی به کار گرفت. تحلیلی مضمون یک راهبرد تقلیل و تحلیل داده‌هاست که توسط آن داده‌های کیفی تقسیم‌بندی، طبقه‌بندی، تلخیص و بازسازی می‌گردند. تحلیل مضمون اصولاً یک راهبرد توصیفی است که یافتن الگوها و مفاهیم مهم را از درون مجموعه داده‌های کیفی تسهیل می‌نماید (Given, 2008: 71).

یکی از روش‌های انجام تحلیل مضمون، شبکه مضامین[□] است که در این تحقیق استفاده شده است. شبکه مضامین مضامین روش مناسبی در تحلیل مضمون است که «آتراید- استیرلینگ»[□] آن را توسعه داده است. آنچه شبکه مضامین مضامین عرضه می‌کنند نقش‌های شبیه تارنما به‌مثابه اصل سازمان دهنده و روش نمایش است. شبکه مضامین بر اساس روندی مشخص، پایین‌ترین سطح قضایای پدیده را از متن بیرون می‌کشد (مضامین پایه)*؛ سپس با دسته‌بندی این مضامین پایه‌ای و تلخیص آن‌ها به اصول مجردتر و انتزاعی‌تر دست پیدا می‌کند (مضامین سازمان دهنده)^{□□}؛ در قدم سوم این مضامین عالی در قالب استعاره‌های اساسی گنجانده شده و به‌صورت مضامین حاکم بر کل متن در می‌آیند (مضامین فراگیر)^{□□} (Attride-Stirling, 2001: 388)؛ سپس این مضامین به‌صورت نقشه‌های شبکه تارنما، رسم و مضامین برجسته هر یک از این سه سطح همراه با روابط میان آن‌ها نشان داده می‌شود. در این نوع تحلیل سعی بر این است که از مضامین پایه‌ای که آشکار و مصرح هستند به‌سوی مضامین انتزاعی‌تر و کلی‌تر حرکت شود تا به مضمون (مضامین) اصلی متن دست پیدا کنیم.

1. Thematic analysis
2. Theme
3. Thematic Network
4. Attride - Stirling
5. basic themes
6. organizing themes
7. global themes

۵- **اعتبارسنجی پژوهش:** اعتبارسنجی* در پژوهش‌های کیفی، به‌ویژه در مطالعاتی که از روش‌هایی مانند قوم‌نگاری و تحلیل مضمون استفاده می‌کنند، از اهمیت بالایی برخوردار است. در این نوع پژوهش‌ها، اعتبارسنجی به معنای اطمینان از دقت، اعتمادپذیری و قابل‌اتکا بودن یافته‌ها است. در مورد پژوهش حاضر از روش‌های زیر برای اعتبارسنجی استفاده شد: ۱. بازبینی توسط مشارکت‌کنندگان^۸: در این روش، محقق یافته‌های خود را به مشارکت‌کنندگان در پژوهش (افرادی که در مراسم فاتحه‌خوانی شرکت داشته‌اند) ارائه داد تا از صحت و دقت تفسیرهای خود اطمینان حاصل کند. مشارکت‌کنندگان با تفسیرهای محقق موافق بودند، به همین علت اعتبار پژوهش افزایش یافت. ۲. تأیید توسط متخصصان^۹: محقق یافته‌ها و تحلیل‌های خود را در اختیار متخصصان حوزه‌های مرتبط (مانند جامعه‌شناسان یا انسان‌شناسان) قرار داد و آن‌ها نیز بررسی و تأیید کردند. این کار به افزایش اعتبار علمی پژوهش کمک کرد.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های این پژوهش بر اساس تحلیل داده‌های جمع‌آوری‌شده از طریق مشاهده مشارکتی و حضور نویسنده در مراسمات مختلف فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی استخراج شده‌اند. در ادامه، این یافته‌ها به‌صورت توصیفی و تحلیلی تشریح می‌شوند.

۱- **توصیف یافته‌ها:** مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی به‌عنوان یک آیین سنتی و مذهبی، نمونه‌ای بارز از بازتولید سرمایه‌های نمادین و تقویت مناسک اجتماعی است. این مراسم نه‌تنها به‌عنوان یک آیین مذهبی، بلکه به‌عنوان فضایی برای بازتولید فرهنگ و هویت جمعی عمل می‌کند. در این قسمت، سازگاری مباحث نظری همچون سرمایه‌های نمادین، مناسک اجتماعی، بازتولید فرهنگی و هویت فرهنگی با مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی به‌صورت مختصر تشریح می‌شود.

الف) سرمایه‌های نمادین: پیر بردیو سرمایه‌های نمادین را به‌عنوان شکلی از سرمایه تعریف می‌کند که از طریق شناخت و پذیرش اجتماعی به دست می‌آید. این سرمایه‌ها شامل زبان، نمادها، آیین‌ها و سایر اشکال فرهنگی هستند که از طریق مناسک اجتماعی بازتولید می‌شوند. بردیو معتقد است که سرمایه‌های نمادین به حفظ و تقویت ساختارهای اجتماعی کمک می‌کنند.

در مراسم فاتحه‌خوانی ایل بهمنی، سرمایه‌های نمادین از طریق عناصر مختلفی بازتولید می‌شوند: الف) زبان محلی: استفاده از زبان محلی در دعاها، اشعار و گفتارها، به‌عنوان یک سرمایه نمادین، نقش مهمی در انتقال ارزش‌ها و باورهای فرهنگی ایفا می‌کند. ب) نمادهای مذهبی: استفاده از نمادهایی مانند قرآن، تسبیح و شمع، به‌عنوان اشیاء مقدس، به تقویت معنویت و هویت مذهبی جامعه کمک می‌کند. ج) آیین‌های سنتی: آیین‌هایی مانند پخش نذری، خواندن دعاها، جمعیت و انجام حرکات نمادین، به‌عنوان اشکال فرهنگی، به حفظ و تقویت ساختارهای اجتماعی کمک می‌کنند. این سرمایه‌های نمادین نه‌تنها به حفظ فرهنگ ایل بهمنی کمک می‌کنند، بلکه به‌عنوان ابزاری برای انتقال ارزش‌ها و باورهای فرهنگی به نسل‌های بعدی عمل می‌کنند.

8. Validation

1. Member Checking

2. Expert Validation

يافته‌هاي پژوهش نشان مي‌دهد كه مراسم فاتحه‌خواني در ايل بهمني حاوي سرمايه‌هاي نمادين متعددي است. اين سرمايه‌ها شامل زبان محلي، نمادهاي مذهبي، اشعار محلي، پرداخت پول، تيراندازي و آيين‌هاي سنتي هستند كه از طريق گفتارها، حرركات و اشياء نمادين بازتوليد مي‌شوند. براي مثال، استفاده از زبان محلي در دعاها و اشعار، نمادهاي مذهبي مانند قرآن و تسبيح و آيين‌هاي سنتي مانند پخش نذري، نمونه‌هايي از اين سرمايه‌هاي نمادين هستند.

مضامين مستخرج از مشاهده مشاركتي، گفت‌وگو با بزرگان و ريش‌سفيدان ايل و حضور ميداني نويسنده از سرمايه‌هاي نمادين در مراسم فاتحه‌خواني ايل بهمني به صورت زير هستند.

جدول شماره (۱): مضامين سازمان دهنده و پايه مضمون فراگير سرمايه نمادين مراسم فاتحه‌خواني در ايل بهمني

مضامين فراگير	مضامين سازمان دهنده	مضمون پايه
مراسم فاتحه‌خواني در ايل بهمني	سرمايه نمادين	اهميت زبان محلي (لري با لهجه بهمني)
		استفاده از نمادهاي مذهبي (قرآن، دعاي كميل و...)
		اهميت آيين‌هاي سنتي (پخش نذري و...)
		استفاده از لباس‌هاي محلي (لباس سنتي بهمني)
		موسيقي محلي (ساز چبي و سِرُو خواني)
		استفاده از اشياء نمادين (مانند بنر سياه و...)
		خواندن دعاها و اشعار محلي
		پرداخت پول (پول فاتحه‌خواني)
		تيراندازي به نشانه اعلام خبر و حس همبستگي
		نقش زنان و مردان

جدول شماره (۱) نشان مي‌دهد كه مراسم فاتحه‌خواني در ايل بهمني حاوي سرمايه‌هاي نمادين متعددي است كه از طريق زبان محلي، نمادهاي مذهبي و آيين‌هاي سنتي بازتوليد مي‌شوند. اين سرمايه‌ها به تقويت همبستگي اجتماعي و حفظ هويت فرهنگي ايل بهمني كمك مي‌كنند و به‌عنوان ابزاري براي انتقال ارزش‌ها و باورهاي فرهنگي از نسلي به نسل ديگر عمل مي‌كنند. اين یافته‌ها مي‌توانند به درك بهتر از كاركردهاي فرهنگي و اجتماعي اين آيين‌ها منجر شود.

ب) **مناسك اجتماعي:** اميل دوركيم مناسك اجتماعي را به‌عنوان مجموعه‌اي از رفتارها و آيين‌هاي نمادين تعريف مي‌كند كه در يك جامعه به‌صورت جمعي انجام مي‌شوند. اين مناسك به ايجاد و تقويت همبستگي اجتماعي كمك مي‌كنند. دوركيم معتقد است كه مناسك اجتماعي از طريق مشاركت جمعي، ارزش‌ها و باورهاي مشترك را بازتوليد مي‌كنند.

مراسم فاتحه‌خواني به‌عنوان يك مناسك اجتماعي، نقش مهمي در ايجاد و تقويت همبستگي اجتماعي در ايل بهمني ايفا مي‌كند: الف) مشاركت جمعي: حضور فعال اعضاي ايل در مراسم فاتحه‌خواني، به ايجاد حس تعلق و همبستگي اجتماعي كمك مي‌كند. ب) تقويت ارزش‌هاي مشترك: اين مراسم با تأكيد بر ارزش‌هايي مانند احترام به بزرگان، همدلي و همكاري، به تقويت همبستگي اجتماعي كمك مي‌كند. ج) ايجاد حس امنيت و آرامش: مراسم فاتحه‌خواني

به‌عنوان فضایی برای تسلی خاطر و ایجاد حس امنیت در جامعه عمل می‌کند. این مناسک اجتماعی نه‌تنها به ایجاد همبستگی اجتماعی کمک می‌کنند، بلکه به‌عنوان ابزاری برای انتقال ارزش‌ها و باورهای فرهنگی به نسل‌های بعدی عمل می‌کنند.

یافته‌ها نشان می‌دهد که مراسم فاتحه‌خوانی به‌عنوان یک آیین جمعی، نقش مهمی در ایجاد و تقویت همبستگی اجتماعی در ایل بهمنی ایفا می‌کند. این مراسم با ایجاد فضایی برای مشارکت جمعی، احترام به بزرگان، روابط قومی و تقویت احساس تعلق به ایل، به ایجاد و تقویت همبستگی اجتماعی کمک می‌کند. مضامین مستخرج از مشاهده مشارکتی، گفت‌وگو با بزرگان و ریش‌سفیدان ایل و حضور میدانی نویسنده از مناسک اجتماعی در مراسم فاتحه‌خوانی ایل بهمنی به صورت زیر هستند.

جدول شماره (۲): مضامین سازمان دهنده و پایه مضمون فراگیر مناسک اجتماعی مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی

مضمون پایه	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر
ایجاد همبستگی اجتماعی	مناسک اجتماعی	مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی
تقویت احساس تعلق به ایل		
انتقال ارزش‌ها و باورهای مشترک		
ایجاد حس همدلی و همکاری		
تقویت روابط خانوادگی و قومی		
ایجاد حس مسئولیت اجتماعی		
ایجاد حس امنیت و آرامش		
ایجاد حس احترام به بزرگان		
ایجاد حس وفاداری به ایل		
ایجاد حس همبستگی بین نسل‌ها		

جدول شماره (۲) نشان می‌دهد که مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی حاوی مناسک اجتماعی متعددی است که به تقویت همبستگی اجتماعی و حفظ هویت فرهنگی کمک می‌کنند. این مناسک با تکرار در زمان‌ها و مکان‌های مشخص، به ایجاد حس تعلق جمعی و انتقال ارزش‌های فرهنگی کمک می‌کنند.

ج) هویت فرهنگی: استوارت هال معتقد است که هویت فرهنگی از طریق مشارکت در مناسک اجتماعی و بازتولید نمادها و آیین‌ها شکل می‌گیرد. هویت فرهنگی، مجموعه ارزش‌ها، باورها، سمبل‌ها و ... است که سبب شناخته شدن و متمایز کردن فرد و جامعه از دیگر افراد و جوامع می‌شود (جوادی یگانه و عزیزی، ۱۳۸۷: ۱۹۰).

مراسم فاتحه‌خوانی به‌عنوان یک آیین سنتی، از طریق موارد زیر نقش مهمی در حفظ و انتقال هویت فرهنگی ایل بهمنی ایفا می‌کند: الف) حفظ زبان و نمادها: استفاده از زبان محلی و نمادهای مذهبی در مراسم فاتحه‌خوانی، به حفظ و تقویت هویت فرهنگی کمک می‌کند. ب) انتقال ارزش‌ها و باورها: این مراسم با تأکید بر ارزش‌هایی مانند احترام به بزرگان، همدلی و همکاری، به انتقال ارزش‌ها و باورهای فرهنگی به نسل‌های بعدی کمک می‌کند. ج) تقویت حس تعلق: مشارکت جمعی در مراسم فاتحه‌خوانی، به ایجاد حس تعلق و هویت جمعی کمک می‌کند. این

هویت فرهنگی نه تنها به حفظ فرهنگ ایل بهمنی کمک می‌کند، بلکه به عنوان ابزاری برای انتقال ارزش‌ها و باورهای فرهنگی به نسل‌های بعدی عمل می‌کند.

یافته‌ها نشان می‌دهد که مراسم فاتحه‌خوانی به عنوان یک آیین سنتی، نقش مهمی در حفظ و انتقال هویت فرهنگی ایل بهمنی ایفا می‌کند. این مراسم با انتقال ارزش‌ها، باورها، آیین‌ها، زبان، سنت‌ها و هنجارهای فرهنگی از نسلی به نسل دیگر، به حفظ و تقویت هویت فرهنگی کمک می‌کند. مضامین مستخرج از مشاهده مشارکتی، گفت‌وگو با بزرگان و ریش سفیدان ایل و حضور میدانی نویسنده از هویت فرهنگی در مراسم فاتحه‌خوانی ایل بهمنی به صورت زیر هستند.

جدول شماره (۳): مضامین سازمان دهنده و پایه مضمون فراگیر هویت فرهنگی مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی

مضمون پایه	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر
حفظ هویت فرهنگی	هویت فرهنگی	مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی
انتقال هویت فرهنگی به نسل‌های بعدی		
تقویت احساس افتخار به فرهنگ		
حفظ زبان محلی		
حفظ آیین‌ها و سنت‌های محلی		
حفظ نمادهای مذهبی و فرهنگی		
ایجاد حس تعلق به میراث فرهنگی		
ایجاد حس هویت جمعی		
ایجاد حس احترام به فرهنگ و سنت‌ها		
ایجاد حس افتخار به تاریخ و فرهنگ		

جدول شماره (۳) نشان می‌دهد که مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی حاوی مضامین سازمان دهنده و پایه مضمون فراگیر هویت فرهنگی متعددی است. این مضامین با استفاده از زبان محلی، نمادهای مذهبی و سنتی و آیین‌های سنتی، به حفظ و تقویت هویت فرهنگی ایل بهمنی کمک می‌کنند.

غیر از موارد سه‌گانه فوق، بازتولید فرهنگی هم مهم است؛ چون بازتولید فرهنگی* به فرآیندی اشاره دارد که در آن ارزش‌ها، باورها و هنجارهای فرهنگی از نسلی به نسل دیگر انتقال می‌یابند. این فرآیند از طریق مناسک اجتماعی و سرمایه‌های نمادین صورت می‌گیرد. این بازتولید فرهنگی نه تنها به حفظ فرهنگ ایل بهمنی کمک می‌کند، بلکه به عنوان ابزاری برای انتقال ارزش‌ها و باورهای فرهنگی به نسل‌های بعدی عمل می‌کند.

در مجموع مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی به عنوان فضایی برای بازتولید سرمایه‌های نمادین، نقش مهمی در تقویت مناسک اجتماعی و حفظ هویت فرهنگی ایفا می‌کند. این مراسم با ایجاد همبستگی اجتماعی و انتقال ارزش‌های فرهنگی، به پایداری ساختار اجتماعی و فرهنگی ایل بهمنی کمک می‌کند.

۲- تحلیل نتایج

الف) بازتولید سرمایه‌های نمادین: تحلیل یافته‌ها نشان می‌دهد که سرمایه‌های نمادین در مراسم فاتحه‌خوانی از طریق زبان، نمادها و آیین‌های خاص بازتولید می‌شوند. این بازتولید به حفظ و تقویت ساختارهای اجتماعی و فرهنگی کمک می‌کند. برای مثال، استفاده از زبان محلی در دعاها و اشعار، نمادهای مذهبی مانند قرآن و تسبیح و آیین‌های سنتی مانند پخش نذری، نمونه‌هایی از این بازتولید هستند. این بازتولید سرمایه‌های نمادین، نه تنها به حفظ فرهنگ ایل کمک می‌کند، بلکه به عنوان ابزاری برای انتقال ارزش‌ها و باورهای فرهنگی به نسل‌های بعدی عمل می‌نماید. این فرآیند، از طریق مشارکت جمعی در مناسک اجتماعی و پذیرش نمادها و آیین‌ها، به تداوم فرهنگ ایل در طول زمان کمک می‌کند.

مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی به عنوان یک مناسک اجتماعی، فضایی برای بازتولید سرمایه‌های نمادین فراهم می‌کند. این سرمایه‌ها شامل زبان محلی، نمادهای مذهبی و آیین‌های سنتی هستند که از طریق گفتارها، حرکات و اشیاء نمادین بازتولید می‌شوند. استفاده از زبان محلی در این مراسم، به عنوان یک سرمایه نمادین، به حفظ هویت فرهنگی ایل کمک می‌کند. همچنین، نمادهای مذهبی و آیین‌های سنتی، به عنوان بخشی از سرمایه‌های نمادین، در تقویت همبستگی اجتماعی و انتقال ارزش‌های فرهنگی نقش مهمی ایفا می‌کنند.

ب) نقش در تقویت مناسک اجتماعی: تحلیل یافته‌ها نشان می‌دهد که مراسم فاتحه‌خوانی به عنوان یک مناسک اجتماعی، نقش مهمی در ایجاد و تقویت همبستگی اجتماعی ایفا می‌کند. این مراسم با ایجاد فضایی برای مشارکت جمعی و تقویت احساس تعلق، به ایجاد و تقویت همبستگی اجتماعی کمک می‌کند. برای مثال، مشارکت جمعی در مراسم فاتحه‌خوانی و پذیرش ارزش‌ها و باورهای مشترک، نمونه‌هایی از این تقویت هستند.

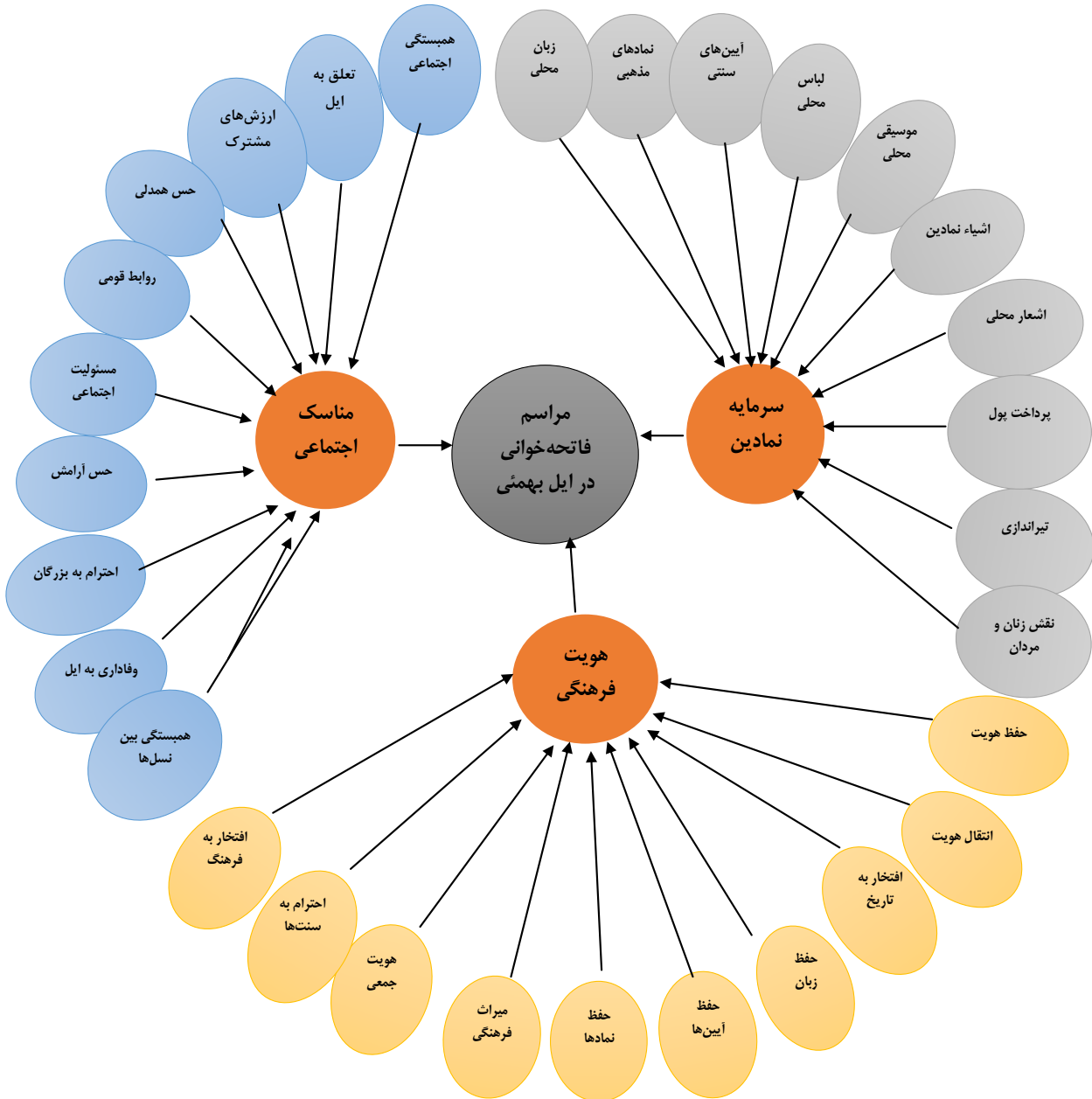
مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی نه تنها به عنوان یک آیین مذهبی، بلکه به عنوان فضایی برای تقویت مناسک اجتماعی عمل می‌کند. این مراسم با ایجاد همبستگی اجتماعی و انتقال ارزش‌های فرهنگی، به پایداری ساختار اجتماعی و فرهنگی ایل بهمنی کمک می‌کند. مشارکت جمعی در این مراسم، به عنوان یک مناسک اجتماعی، افراد را به هم متصل می‌کند و حس تعلق جمعی را تقویت می‌کند. این مناسک اجتماعی با تکرار در زمان‌ها و مکان‌های مشخص، به بخشی از زندگی روزمره تبدیل می‌شود و افراد را به‌طور منظم درگیر خود می‌کند.

ج) تأثیر بر حفظ هویت فرهنگی: تحلیل یافته‌ها نشان می‌دهد که مراسم فاتحه‌خوانی به عنوان یک آیین سنتی، نقش مهمی در حفظ و انتقال هویت فرهنگی ایل بهمنی ایفا می‌کند. این مراسم با انتقال ارزش‌ها، باورها و هنجارهای فرهنگی از نسلی به نسل دیگر، به حفظ و تقویت هویت فرهنگی کمک می‌کند. برای مثال، انتقال ارزش‌ها و باورهای فرهنگی از طریق مراسم فاتحه‌خوانی، نمونه‌هایی از این حفظ هستند.

این مراسم به عنوان ابزاری برای انتقال ارزش‌ها و باورهای فرهنگی از نسلی به نسل دیگر عمل می‌کند. با تحلیل این مراسم و سرمایه‌های نمادین مرتبط با آن، می‌توان به درک عمیق‌تری از کارکردهای فرهنگی و اجتماعی این آیین‌ها دست یافت. این یافته‌ها می‌تواند به درک بهتر از نحوه بازتولید سرمایه‌های نمادین و تأثیر آن‌ها بر ساختار اجتماعی و فرهنگی جامعه منجر شود. مراسم فاتحه‌خوانی با حفظ و انتقال ارزش‌های فرهنگی، به عنوان یک جزء مهم از هویت ایل بهمنی، نقش مهمی در پایداری این هویت ایفا می‌کند.

در مجموع یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی، به‌عنوان فضایی برای بازتولید سرمایه‌های نمادین، نقش مهمی در تقویت مناسک اجتماعی و حفظ هویت فرهنگی ایفا می‌کند. این مراسم با ایجاد همبستگی اجتماعی و انتقال ارزش‌های فرهنگی، به پایداری ساختار اجتماعی و فرهنگی ایل بهمنی کمک می‌کند.

مجموع مطالب فوق در قالب شکل زیر به صورت شبکه مضامین مرتبط با مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی ترسیم شده است.

شکل شماره (۱): شبکه مضامین مرتبط با مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی

شکل شماره (۱) نشان می‌دهد که مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی حاوی مضامین متعددی است که به سرمايه‌های نمادین، مناسک اجتماعی و هویت فرهنگی مرتبط هستند. این مضامین با استفاده از زبان محلی، نمادهای مذهبی و سنتی و آیین‌های سنتی، به بازتولید سرمايه‌های نمادین، تقویت مناسک اجتماعی و حفظ هویت فرهنگی کمک می‌کنند. یافته‌های این شکل می‌توانند به درک بهتر از کارکردهای فرهنگی و اجتماعی این آیین‌ها در جوامع عشایری و سایر جوامع مشابه منجر شود.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

۱- نتیجه‌گیری: این پژوهش با هدف تحلیل نقش سرمايه‌های نمادین در مراسم فاتحه‌خوانی ایل بهمنی و بررسی تأثیر این سرمايه‌ها بر تقویت مناسک اجتماعی و حفظ هویت فرهنگی انجام شد. یافته‌های پژوهش نشان داد که مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی، فراتر از یک آیین مذهبی، به‌عنوان فضایی برای بازتولید فرهنگ، هویت جمعی و تقویت ساختارهای اجتماعی عمل می‌کند. این مراسم از طریق عناصری مانند زبان محلی، نمادهای مذهبی (مانند قرآن و تسبیح) و آیین‌های سنتی (نظیر پخش نذری و خواندن دعاهای جمعی)، سرمايه‌های نمادین را بازتولید می‌کند. این عناصر نه تنها به حفظ ارزش‌های فرهنگی کمک می‌کنند، بلکه به‌عنوان ابزاری برای انتقال این ارزش‌ها به نسل‌های بعدی عمل می‌نمایند.

بر اساس نظریه پیر بوردیو، سرمايه‌های نمادین از طریق مشارکت در مناسک اجتماعی و پذیرش نمادها و آیین‌ها بازتولید می‌شوند. در مراسم فاتحه‌خوانی ایل بهمنی، زبان محلی، نمادهای مذهبی و آیین‌های سنتی، به‌عنوان اشکال سرمايه نمادین، نقش مهمی در حفظ و تقویت ساختارهای اجتماعی و فرهنگی ایفا می‌کنند. این بازتولید، از طریق مشارکت جمعی و پذیرش اجتماعی، به مشروعیت بخشیدن به نظم اجتماعی و حفظ هویت فرهنگی ایل کمک می‌کند.

مطابق نظریه امیل دورکیم، مناسک اجتماعی با ایجاد «وجدان جمعی»، همبستگی اجتماعی را تقویت می‌کنند. در ایل بهمنی، مراسم فاتحه‌خوانی با گردهم‌آوری اعضا، مشارکت در آیین‌ها و اشتراک‌گذاری ارزش‌ها، حس تعلق به یک جامعه واحد را تقویت می‌کند. این مناسک، با تبدیل فرد به بخشی از کل بزرگ‌تر، احساس انسجام و امنیت را در برابر تغییرات اجتماعی فراهم می‌آورند. پرداخت پول به‌عنوان یک عمل نمادین، نه تنها حمایت مالی است، بلکه نمادی از تعهد به هنجارهای اجتماعی و احترام به سنت‌هاست.

بر اساس دیدگاه استوارت هال، هویت فرهنگی از طریق بازنمایی نمادها و آیین‌ها شکل می‌گیرد. در مراسم فاتحه‌خوانی، استفاده از نمادهایی مانند قرآن و شمع و آیین‌هایی مانند پخش نذری، به‌عنوان «متن‌های فرهنگی» (به تعبیر کلیفورد گیرتز)، معانی عمیقی از تعلق، احترام و پیوند با گذشته را منتقل می‌کنند. این نمادها، در کنار زبان محلی، مرزهای هویتی ایل را در برابر فرهنگ‌های مسلط حفظ می‌کنند. نسل‌های جوان با مشارکت در این مراسم، نه تنها با ارزش‌های اجدادی آشنا می‌شوند، بلکه به تداوم آن‌ها متعهد می‌گردند.

با گسترش شهرنشینی و نفوذ مدرنیته، برخی جنبه‌های مراسم فاتحه‌خوانی (مانند معنای پرداخت پول) دستخوش تغییر شده‌اند. با این حال، این مراسم همچنان به‌عنوان سازوکاری مقاوم در برابر فرسایش فرهنگی عمل می‌کند. برای

نمونه، زنان ایل بهمنی، به‌عنوان نگهبانان سنت، نقش محوری در حفظ آیین‌ها و انتقال آن‌ها به نسل‌های بعد دارند. این مقاومت، بازتابی از توانایی سرمایه نمادین در تطابق با تغییرات، بدون از دست دادن ماهیت اصلی خود است. یافته‌های این پژوهش می‌تواند به سیاست‌گذاران فرهنگی و اجتماعی در طراحی برنامه‌هایی برای حفظ و تقویت آیین‌های سنتی کمک کند. برای مثال، برنامه‌هایی برای آموزش زبان محلی، حفظ نمادهای مذهبی و آیین‌های سنتی و ایجاد فضایی برای مشارکت جمعی در مراسم فاتحه‌خوانی می‌تواند به حفظ و تقویت هویت فرهنگی ایل بهمنی و سایر جوامع عشایری کمک کند. همچنین، انتشار نتایج این پژوهش می‌تواند آگاهی عمومی را نسبت به اهمیت مناسک اجتماعی و سرمایه‌های نمادین افزایش دهد.

در نهایت این‌که مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی، با ترکیبی از سرمایه‌های نمادین، مناسک اجتماعی و هویت فرهنگی، عملکردی چندلایه دارد. این مراسم نه تنها همبستگی اجتماعی را تقویت می‌کند، بلکه به‌عنوان پلی بین گذشته و حال، فرهنگ ایل را در برابر چالش‌های مدرنیته حفظ می‌نماید. تحلیل این پژوهش، با تلفیق نظریه‌های بوردیو، دورکیم و گیرتز، نشان می‌دهد که مناسک اجتماعی در جوامع عشایری، تنها آیین‌های تشریفاتی نیستند، بلکه سازوکارهای حیاتی برای بازتولید فرهنگ و مشروعیت بخشیدن به ساختارهای قدرت هستند. این یافته‌ها می‌تواند الگویی برای مطالعات مشابه در سایر جوامع سنتی باشد و به درک بهتر از کارکردهای فرهنگی و اجتماعی مناسک در جوامع عشایری و سایر جوامع مشابه منجر شود.

۲- پیشنهادها: پیشنهادهای علمی و کاربردی پژوهش به‌صورت زیر هستند.

الف) توسعه چارچوب نظری: پژوهش‌های آینده می‌تواند با ترکیب نظریه‌های بوردیو، دورکیم و گیرتز، چارچوب نظری جامع‌تری برای تحلیل سرمایه‌های نمادین و مناسک اجتماعی ارائه دهد. این چارچوب می‌تواند به درک بهتر از نحوه بازتولید سرمایه‌های نمادین و تأثیر آن‌ها بر ساختار اجتماعی و فرهنگی کمک کند.

ب) مقایسه جوامع عشایری: پژوهش‌های آینده می‌تواند به تحلیل مراسم فاتحه‌خوانی در سایر جوامع عشایری و مقایسه آن با مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی بپردازد. این مقایسه می‌تواند به درک بهتر از تفاوت‌ها و شباهت‌های سرمایه‌های نمادین و مناسک اجتماعی در جوامع عشایری کمک کند.

ج) تحلیل سایر مناسک اجتماعی: پژوهش‌های آینده می‌تواند به تحلیل نقش سایر مناسک اجتماعی در بازتولید سرمایه‌های نمادین و حفظ هویت فرهنگی بپردازد.

د) حفظ و تقویت آیین‌های سنتی: سیاست‌گذاران فرهنگی و اجتماعی می‌توانند با طراحی برنامه‌هایی برای حفظ و تقویت مراسم فاتحه‌خوانی در ایل بهمنی و سایر جوامع عشایری، به حفظ و تقویت هویت فرهنگی و ایجاد همبستگی اجتماعی کمک کنند. این برنامه‌ها می‌تواند شامل آموزش زبان محلی، حفظ نمادهای مذهبی و آیین‌های سنتی و ایجاد فضایی برای مشارکت جمعی در مراسم فاتحه‌خوانی باشد.

ه) افزایش آگاهی عمومی: انتشار نتایج پژوهش به‌منظور افزایش شناخت جامعه از ارزش‌های فرهنگی و اهمیت مناسک اجتماعی می‌تواند به حفظ و تقویت هویت فرهنگی کمک کند. این انتشار می‌تواند از طریق برگزاری کارگاه‌ها، سمینارها و انتشار مقالات و کتاب‌ها صورت گیرد.

و) حمایت از پژوهش‌های میدانی: سازمان‌های فرهنگی و اجتماعی می‌توانند با حمایت از پژوهش‌های میدانی در جوامع عشایری، به درک بهتر از کارکردهای فرهنگی و اجتماعی مناسک کمک کنند. این حمایت می‌تواند شامل تأمین مالی، تجهیزات و امکانات لازم برای انجام پژوهش‌های میدانی باشد.

در مجموع پیشنهاد‌های علمی و کاربردی این پژوهش به پژوهشگران، سیاست‌گذاران فرهنگی و اجتماعی و سازمان‌های مرتبط کمک می‌کند تا به درک بهتر از کارکردهای فرهنگی و اجتماعی مناسک در جوامع عشایری و سایر جوامع مشابه دست یابند و برنامه‌هایی برای حفظ و تقویت هویت فرهنگی و ایجاد همبستگی اجتماعی طراحی کنند.

منابع و مآخذ

افشار نادری، نادر و دیگران. (۱۳۹۱) ایل بهمنی: جغرافیای بهمنی، مونوگرافی ایل بهمنی، جمعیت بهمنی، مسکن در ایل بهمنی، تهران: خجسته.

آقاخانی بیژنی، محمود و محمدی فشارکی، محسن. (پاییز ۱۳۹۹) «تحلیل کارکردهای اجتماعی آیین‌ها و جشن‌ها در شاهنامه بر اساس نظریه دورکیم». فصلنامه جستارهای نوین ادبی، سال پنجاه و سوم، شماره ۲۱۰.

doi: 10.22067/jls.2020.39339

بهمنی، سجاد و احمدی، ذوالفقار. (بهار ۱۴۰۰) «زوال فرهنگ گاگریو: تحلیل انسان‌شناختی دگردیسی عزاداری و سوگ در میان ایلات بختیاری و بهمنی». فصلنامه جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر، سال سوم، شماره ۱.

<https://sid.ir/paper/1060254/fa>

بوردیو، پی‌یر. (۱۳۸۰) نظریه کنش، دلایل عملی و انتخاب عقلانی، ترجمه مرتضی مردیها، تهران: نقش و نگار.
بوردیو، پی‌یر. (۱۳۸۲) «سرمایه جدید». ترجمه مرتضی مردیها. مجله اطلاعات سیاسی و اقتصادی، سال هفدهم، شماره ۱۱ و ۱۲.

<https://ensani.ir/fa/article/۲۲۲۳۹۴>

بوردیو، پی‌یر. (۱۳۹۳) تمایز: نقد اجتماعی فضاوت‌های ذوقی. ترجمه حسن چاووشیان، تهران: ثالث.
جوادی یگانه، محمدرضا و عزیزی، جلیل. (۱۳۸۷) «هویت فرهنگی و اجتماعی در بین جوانان شهر شیراز». مجله تحقیقات فرهنگی، سال اول، شماره ۳. <https://ensani.ir/fa/article/۲۱۱۱۷>

حبیبی اصل، عبدالحمید و ذبیح نیا عمران، آسیه. (تابستان ۱۳۹۳) «فرهنگ عامه شهر بهمنی». مجله نامه فرهنگستان، دوره سیزدهم، شماره ۴. <https://ensani.ir/fa/article/۳۳۸۶۰۷>

خلیلی، آرمان. (۱۳۹۳) «هویت و فرهنگ ایل بهمنی». سایت بهمنی دات کام، به نشانی: <https://bahmei.com>
خلیلی، آرمان. (۱۴۰۰) «ایل بهمنی در سال ۱۳۹۸ شمسی». سایت بهمنی دات کام، به نشانی:

<https://bahmei.com>

خنفر، حسین و مسلمی، ناهید. (۱۳۹۵) اصول و مبانی روش‌های پژوهش کیفی. ج ۱، تهران: نگاه دانش.
دانایی فرد، حسن و دیگران. (۱۳۸۳) روش‌شناسی پژوهش کیفی در مدیریت: رویکرد جامع، تهران: صفار.

درینی، ولی محمد و همکاران. (پاییز ۱۳۹۴) «بررسی رابطه سرمایه نمادین با سرمایه فرهنگی (مورد مطالعه دانشجویان دانشگاه دولتی ایلام)». **فصلنامه مطالعات فرهنگ - ارتباطات**، سال شانزدهم، شماره ۳۱.

[20.1001.1.20088760.1394.16.31.8.7](https://doi.org/10.1001.1.20088760.1394.16.31.8.7)

دورکیم، امیل. (۱۴۰۲) **صور بنیانی حیات دینی**. ترجمه باقر پرهام، چ ۹، تهران: نشر مرکز.
 رشیدوش، وحید و یوسفی نژاد، حسن. (بهار ۱۴۰۰) «تفسیر فرهنگ از دیدگاه کلیفورد گیرتز با تأکید بر مکتب نمادگرایی». **ماهنامه آفاق علوم انسانی**، سال پنجم، شماره ۵۰.

<https://ensani.ir/file/download/article/۷-۵۰-۱۰۱۲۳-۱۶۳۷۹۹۹۶۱۷>

رضایی، مهدی. (۱۳۹۰) **مناسبات اجتماعی و فرهنگی در ایران**. تهران: دانشگاه تهران.
 سوارتز، دیوید. (۱۳۸۱) «اقتصاد سیاسی و قدرت نمادین». ترجمه شفیعه صالحی. **فصلنامه اقتصاد سیاسی**، سال اول، شماره ۳. [20.1001.1.25884565.1400.5.16.11.6](https://doi.org/10.1001.1.25884565.1400.5.16.11.6)

شریفی، محمد. (۱۳۹۵) **آیین‌ها و مراسم اجتماعی در فرهنگ ایرانی**، تهران: آتشبار
 صاحبی، محمدجواد. (۱۳۸۴) **مناسبات دین و فرهنگ در جامعه ایران** (مجموعه مقالات). تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (طبع و نشر).

صفی‌نژاد، جواد. (۱۳۷۵) **عشایر مرکزی ایران**، چ ۲، تهران: امیرکبیر.
 عمید، حسن. (۱۳۷۵) **فرهنگ عمید**. چ ۶، تهران: امیرکبیر.
 فتحی، غفور. (۱۳۹۸) **فرهنگ و آداب‌ورسوم ایل بهمنی از اوایل قاجار تا پایان دوره پهلوی**. **پایان‌نامه کارشناسی ارشد**. دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده بنیاد ایران‌شناسی.

فکوهی، ناصر. (بهار ۱۳۸۴) «پیر بردیو: پرسمان دانش و روشنفکری». **فصلنامه علوم اجتماعی**. دانشگاه فردوسی مشهد، شماره ۵. doi: <https://doi.org/10.22067/jss.v0i0.5251>

فکوهی، ناصر. (پاییز ۱۳۸۶) «نگاهی بر رویکرد تفسیری کلیفورد گیرتز با تأکید بر تفسیر او از پدیده دینی». **نامه علوم اجتماعی**. دوره سی و یکم، شماره ۱. https://jnoe.ut.ac.ir/article_۱۸۹۱۳.html

فُجقی نژاد، شاهپور. (بهار ۱۳۹۹) «بررسی انسان‌شناسی نمادین مناسک و آئین‌های شمنی در بین اقوام ترکمن بر اساس دیدگاه کلیفورد گیرتز». **فصلنامه مطالعات باستان‌شناسی پارسه**. سال چهارم، شماره ۱۱.

doi: [10.30699/PJAS.4.11.219](https://doi.org/10.30699/PJAS.4.11.219)

کرمانی، حسین. (۱۳۹۵) «مشاهده مشارکتی در گروه‌های تلگرامی؛ راهنمای عمل و نمونه موردی». **فصلنامه مطالعات فرهنگ - ارتباطات**. سال هفتم، شماره ۳۵. doi: [10.22083/jccs.2016.42560](https://doi.org/10.22083/jccs.2016.42560)

کرمی‌پور، الله‌کرم. (بهار ۱۳۹۰) «روش و رویکرد کلیفورد گیرتز درباره دین و فرهنگ». **فصلنامه اندیشه نوین دینی**. سال هفتم، شماره ۲۴. <http://andishe.maaref.ac.ir/article-fa.html۱۲۹۵-۱>

کیانی، امران و سمیعی اصفهانی، علیرضا. (زمستان ۱۳۹۶) «بررسی نقش و کارکرد نمادهای مناسکی در همبستگی ملی در جمهوری اسلامی ایران». **فصلنامه رهیافت انقلاب اسلامی**. سال یازدهم، شماره ۴.

https://www.rahyaftjournal.ir/article_60803.html

گلابی، فاطمه و همکاران. (بهار ۱۳۹۴) «مروری تحلیلی بر تلفیق عاملیت و ساختار در اندیشه پیر بوردیو». دو فصلنامه پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر. سال چهارم، شماره ۶. https://csr.basu.ac.ir/article_۱۴۲۵.html

گیرتز، کلیفورد. (۱۴۰۲) *تفسیر فرهنگ‌ها*. ترجمه محسن ثلاثی. ج ۴، تهران: نشر ثالث.

مرادی بهمنی. علی (۱۴۰۳) «پرداخت پول در مراسم فاتحه‌خوانی ایل بهمنی به‌منابه سرمایه نمادین». سایت سیویلیکا، به نشانی: <https://civilica.com/note/8561/>

مرادی بهمنی، علی. (۱۴۰۳) «نگاهی نو به دلایل پرداخت پول در مراسم فاتحه‌خوانی ایل بهمنی». سایت سیویلیکا، به نشانی: <https://civilica.com/note/8604/>

نظری، فرشته. (۱۳۹۷) *فرهنگ و آیین‌های سوگواری در ایران: تحلیلی جامعه‌شناختی*. تهران: علمی و فرهنگی.

نقیب زاده، احمد و استوار، مجید. (تابستان ۱۳۹۱) «بوردیو و قدرت نمادین». *فصلنامه سیاست*، دوره چهل و دوم، شماره ۲. doi: [10.22059/JPO.2012.29980](https://doi.org/10.22059/JPO.2012.29980)

ولی‌زاده علی‌آبادی، زهرا و همکاران. (بهار و تابستان ۱۴۰۱) «کارکرد نمادها در برخی رسوم فرهنگی مردم تنکابن و سبک زندگی آن‌ها». *پژوهشنامه سبک زندگی*. سال هشتم، شماره ۱۴. https://journal.manaviyat.ir/article_۱۶۷۷۰۷.html

Bourdieu, pierre (1984), **Practical Reason: On the Theory of Action**, cambridge: polity press.

Bourdieu, Pierre (1986), **The form of capital**. In Education: Culture, economy, and society, ed. A.H. Halsey, Hugh Lauder, Phillip Brown, and Amy Stuart Wells, 46–58. Oxford: Oxford University Press.

Bourdieu, Pierre (1998), "The Forms of Capital", In: Halsey et al, **Education: Culture, Economy, and Society**, Oxford: Oxford University Press.

Bourdieu, pirre (1991), **language and symbolic power**, translated by gino Raymond and matthew Adamson, London: polity press.

Briggs, Daniel (2011), Emotions, ethnography and crack cocaine users, **Emotion, Space and Society**, 5(1). DOI:[10.1016/j.emospa.2011.09.002](https://doi.org/10.1016/j.emospa.2011.09.002)

Giddens, Anthony (1991), **Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age**. Stanford: Stanford University Press.

Goulding, Christina (2005), Grounded Theory, Ethnography and Comparative Analysis of three Qualitative Strategies for Marketing Research, **European Journal of Marketing**, 39(3/4). DOI:[10.1108/03090560510581782](https://doi.org/10.1108/03090560510581782)

Hall, Stuart (1996), **Cultural Identity and Diaspora**, In: **Identity: Community, Culture, Difference**, London: Lawrence & Wishart.

Riemer, Frances J. (2008), **Ethnography Research** (Chapter 11), Lapan.

Turner, Jonathan H (1998), **The Structure of Sociological Theory**, Belmont, CA: Wadsworth Publishing Company.

Given, L. M. (2008), **the sage encyclopedia of qualitative Methods**. Vol. 1-2, California: Sage.

Braun, Virginia and Clarke, Victoria (2006), "Using thematic analysis in psychology", **Qualitative Research in Psychology**, Vol. 3, No. 2.

DOI: [10.1191/1478088706qp063oa](https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa)

Attride-Stirling, Jennifer (2001), "Thematic Networks: An Analytic Tool for Qualitative Research", **Qualitative Research**, Vol. 1, No. 3.

<https://doi.org/10.1177/146879410100100307>

